

Lestip I – door Marit Trioen

Le rêve du dromadaire
[De droom van de dromedaris]
Tanella Boni en Muriel Diallo (ill.)
Éditions Ruisseaux d’Afrique, 2009
ISBN 9991963563

Vertaling: Lies Lavrijsen

(Boek uitgegeven in Benin van een auteur uit Ivoorkust, vertaald uit het Frans)

Korte inhoud

Een dromedaris vertelt. Over zijn zwijgzame land van zon en zand. Over zijn vacht vol stof en het trage ritme van de woestijn. Over het kind dat hij op een dag plots ontmoet en hoe ze elkaar over hun wereld en hun dromen vertellen. De verhalen van het kind verbreden de horizon van de dromedaris: zijn wereld wordt groter, kleurrijker, minder stoffig. En de woorden van de dromedaris troosten het kind.

Le rêve du dromadaire is geen spannend verhaal met een echte plot. Het is een lang, zintuiglijk gedicht waarin de dromedaris je door zijn ogen en op zijn ritme naar de wereld rondom zich laat kijken. Sommige regels zijn zo mooi, dat ze nog dagenlang blijven zingen in je hoofd. De kleurrijke, collageachtige illustraties, waarvoor Muriel Diallo verschillende technieken gebruikte, versterken de dromerige, poëtische sfeer van het boek.

Opmerking vooraf

Le rêve du dromadaire is geen makkelijk boek. Door de sterk poëtische tekst, die zich niet zomaar laat vatten, en door het ontbreken van een concrete verhaallijn zullen verschillende kinderen het moeilijk hebben om het verhaal zomaar te volgen en/of te waarderen. De activiteiten bij dit boek zijn er dan ook op gericht de kinderen de kans te geven om stap voor stap aan de stijl van het boek te wennen en het geheel zelf betekenis te geven. De nadruk ligt op het genieten: genieten van de taal, van de sfeer en van de illustraties. Voor je met dit boek aan de slag gaat, lees je het zelf best een aantal keer. De tekst is zo rijk aan betekenis, dat je bij elke leesbeurt nieuwe dingen ontdekt.

Aanzet

Wie praat?

Lees de openingpagina (p. 5) voor, zonder het boek of de illustraties aan de kinderen te tonen. Op voorhand geef je hen de volgende luisteropdracht mee: Wie/wat spreekt in het boek? Wie/wat is deze ik-figuur? Waarom denk je dat? De kinderen luisteren met gesloten ogen naar het fragment. Na het voorlezen overleggen ze in kleine groepjes. Na enkele minuten overloop je de antwoorden van de groepjes. Uiteraard mag elke groep maar één keer raden. Raadde geen enkele groep het juiste dier? Dan lees je pagina 6 voor en eventueel ook pagina 7, volgens dezelfde werkwijze. Wanneer de

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

---

dromedaris genoemd wordt, dan vertel je dat één groep het goede antwoord gevonden heeft. Welke groep verklap je nog niet; dat achterhalen de kinderen zelf in de volgende activiteit.

Nederlands – 1 Luisteren – 1.5

Nederlands – 5 Strategieën – 5.2, 5.3

En français, s'il vous plaît

Projecteer de originele (Franstalige) tekst op pagina 38. Welke taal is dit? Over welk dier gaat het? Waar vind je zijn Franse naam?

Vervolgens proberen de kinderen in heterogene groepjes van vier de tekst te vertalen. De ene helft van de groepjes (bijv. groep 1, 2, 3) krijgt de eerste alinea, de andere helft (bijv. groep 4, 5, 6) de tweede. De kinderen vertalen de woorden die ze kennen en zoeken het verband tussen de woorden. Kunnen ze hun alinea ongeveer begrijpen? Na een afgesproken tijd meng je de groepjes: twee kinderen met alinea 1 en twee kinderen met alinea 2 vormen nu een nieuwe groep. Ze vullen elkaars vertalingen en interpretaties aan. Tot slot overloop je het vertaalwerk klassikaal. Besteed ook aandacht aan de vertaalstrategieën van de kinderen. Welke woorden kenden ze? Van welke woorden konden ze de betekenis afleiden uit de context? Welk woord begrepen ze doordat het op een woord lijkt dat ze in een andere taal kennen? Moet je alle woorden begrijpen om te weten waarover een zin of tekst gaat?

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.1, 6.2

Sociale vaardigheden – 3 Samenwerking

Een rondje Ivoorkust

Vraag de kinderen uit welk land dit boek zou kunnen komen. In welke landen spreekt men Frans? Haal er de wereldbol bij en vraag telkens iemand de landen die de kinderen noemen met een rond stickertje aan te duiden. Tenzij er een Franstalig Afrikaans kind in de klas zit, zal je de kinderen moeten helpen. Eerst zoeken ze het werelddeel. Zet hen op weg door de illustratie op pagina 20 te tonen. Daarna projecteer je de kaart van Afrika. Geef de volgende tips: het land ligt in West-Afrika, het grenst aan de Golf van Guinee, het heeft een Franstalige naam en vijf buurlanden.

Sta stil bij de naam Ivoorkust. Waar komt deze naam vandaan? Welke woorden zitten in de naam verstoppt? Ter info: Ivoorkust werd genoemd naar zijn belangrijkste exportproduct.

Reis tot slot met je klas naar Ivoorkust via GoogleEarth. Met dit gebruiksvriendelijke programma, dat je gratis en snel kan downloaden, bekijk je de aarde vanuit de lucht. Als een vogel kan je van de ene plek naar de andere vliegen. Zo zie je de hele wereld vanuit het klaslokaal. Een korte en duidelijke handleiding vind je in de bibliografie. Bekijk eerst België vanuit de lucht. Geef de straat van je school in bij 'Search'. Als je het oranje mannetje van Street View naar de kaart sleept, dan kan je in deze straat rondwandelen. Daarna reis je naar Ivoorkust. Wat valt meteen op als je de twee landen uit de lucht bekijkt? Klik op de foto-icoontjes en bekijk enkele beelden. Welke kleuren zien de kinderen vooral? Ga zeker ook eens in het noorden van Ivoorkust kijken, waar je de uitgestrekte savanne met het vele zand hebt. De woestijn zelf, de Sahara, ligt echter niet in Ivoorkust, maar nog noordelijker. Ook dat zie je mooi via GoogleEarth.

Wereldoriëntatie – 6 Ruimte – 6.2, 6.9, 6.11

ICT – 1

De dromende dromedaris

Sta met de kinderen nog eens stil bij de pagina's die ze gehoord, gelezen en vertaald hebben. Een verhaal over een sprekende dromedaris? Wat zou de dromedaris te vertellen hebben? En wie is deze 'jij' tot wie de dromedaris zich richt? Misschien brengt de titel raad? Wie kan deze titel vertalen? Het wordt nog gekker: een sprekende dromedaris die droomt? Kan een dromedaris dromen? Waarover? Laat de kinderen lekker fantaseren. In een denkwolk tekenen of beschrijven ze de droom van de dromedaris. Ze knippen de denkwolk uit en plakken deze op of rond een grote foto, prent of tekening van een dromedaris.

Nederlands – 5 Strategieën – 5.1

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1

Verwerkingsactiviteiten

Mondjesmaat

Dit boek lees je beter niet in één ruk voor. Het gevaar bestaat dan immers dat de kinderen door het geringe handelingsverloop en de complexe taal (zie: Opmerking vooraf) na een tijdje afhaken. Spreid, indien mogelijk, de korte voorleesbeurten over verschillende opeenvolgende halve dagen. Als je elke voor- en namiddag drie tot vier pagina's voorleest, heb je het boek in een week uit. Voor de volgende verwerkingsactiviteiten zijn tien voorleesmomenten ideaal. Tijdens het voorlezen genieten de kinderen van de rijke taal, de bijzondere sfeer en de zintuiglijke wereld in het boek. Na het fragment gaan ze individueel zowel met de taal als met de inhoud aan de slag. De prenten toon je nog niet.

Muzische vorming – 3 Drama – 3.3

Het sterkste beeld

Om de kinderen de kans te geven de kern van het verhaal stap voor stap te ontdekken en te verwerken, laat je hen een fries maken. Elk kind krijgt een blanco A3-papier en een zwart-wittekening van een dromedaris. Op voorhand knippen de kinderen de dromedaris uit. De opdracht is eenvoudig: na elke voorleesbeurt vullen de kinderen hun fries aan. Telkens mogen ze één element tekenen dat het best bij het voorgelezen fragment past. Help hen dit beeld te zoeken door na elk fragment bijv. volgende vraag te stellen: 'Stel, je bent illustrator van dit boek. Bij dit fragment mag je maar één iets tekenen. Wat zou jij precies tekenen? Wat vind jij het belangrijkste element uit dit fragment?' Opgelet: één beeld of element is bijvoorbeeld een groepje wolken *of* het zand *of* een jongetje *of* de zon *of* een oase. En dus niet: een jongetje in het zand met een stralende zon tegelijk.

De kinderen tekenen in potlood. Omdat het verhaal geen rechtlijnig verloop kent, werken ze niet in aparte vakjes, maar werken ze telkens op het hele blad. Op die manier bouwt hun tekening, net als de betekenis van het verhaal, stap voor stap op. Bovendien bepalen de kinderen zo ook zelf de positie van en de verhouding tussen de verschillende elementen, wat een belangrijke manier is om betekenis uit te drukken.

Na de eerste luisterbeurt plakken de kinderen de dromedaris op het papier. Ook hier mogen ze de positie zelf kiezen. Spreek ook een duidelijk afgebakende tijd af. De nadruk ligt op het begrijpen en het verwerken van de inhoud, niet op het mooi tekenen. Na het laatste fragment geef je de kinderen dan extra tijd om hun fries in te kleuren.

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Wanneer het boek helemaal voorgelezen is en de friezen klaar zijn, vergelijken de kinderen in groepjes van vier hun fries. Ze onderzoeken de gelijkenissen en verschillen. Hang de friezen per groepje naast elkaar, zodat de kinderen een goed overzicht hebben. Na een tijdje overloop je klassikaal de bevindingen van de verschillende groepjes. Wie wil, mag kort het verhaal bij zijn of haar fries vertellen. Waarschijnlijk zullen de illustraties van de kinderen sterke verschillen vertonen. Dat is logisch, aangezien de tekst heel poëtisch is en daardoor geen eenduidige betekenis heeft. Prikkel de kinderen om hierover na te denken. Zouden hun tekeningen ook zo verschillend geweest zijn wanneer ze een spannend verhaal van Harry Potter hadden moeten illustreren? Hoe komt dat?

Muzische vorming – 3 Drama – 3.3

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.6

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1, 3.3

Het mooiste woord

Na het verwerken van de inhoud proeven de kinderen van de klank- en beeldrijke taal van het verhaal. Voorzie voor elk kind een doosje, bijv. een sigarenkistje of een groot luciferdoosje. Dit doosje wordt de schatkist van de kinderen, waarin ze mooie woorden verzamelen. Eerst toveren de kinderen dit doosje tot een heuse schatkist om. Zorg voor mooi, kosteloos materiaal: restjes papier en stof, lint, schelpjes... Besteed hier voldoende aandacht aan. Voor het slagen van de activiteit is het heel belangrijk dat de kinderen hun schatkist echt waardevol vinden. Verder voorzie je ook voldoende blanco woordkaartjes.

Na elke voorleesbeurt projecteer je de voorgelezen pagina's, of je kopieert ze voor de kinderen. Op elke pagina zoeken de kinderen naar het mooiste woord. Dat woord schrijven ze op een kaartje. Als je vier pagina's gelezen hebt, krijgen de kinderen dus vier kaartjes en zoeken ze vier woorden. Benadruk dat deze opdracht heel persoonlijk is en dat er geen 'goede' of 'foute' keuzes bestaan. Het gaat er alleen om wat de kinderen zelf mooi of bijzonder vinden. Maak deze opdracht ook zelf: je hebt deze woorden nodig voor de verwerking.

Als het boek uit is, openen de kinderen hun schatkist. Ze schikken hun mooiste woorden voor zich op de tafel. Uit deze schat aan woorden kiezen ze de vijftien allermooiste, waarmee ze een gedicht met als titel "De droom van de dromedaris" puzzelen. Behalve lidwoorden, voegwoorden en voorzetsels mogen de kinderen geen nieuwe woorden toevoegen. Waarschijnlijk zullen de meeste kinderen het heel moeilijk vinden om met losse woorden zomaar een gedicht te maken waarbij de taal de inhoud dicteert. Als voorbeeld doe je het daarom klassikaal met jouw vijftien mooiste woorden. Schrijf of typ elk woord in grote letters op een A4-papier en hang deze grote woordkaarten met magneten onder elkaar aan het bord. Wie vindt een openingsregel? Wie vult aan? Schik en herschik de woorden als je vast zit. Als alle woorden gebruikt zijn, bekijk je ook de vorm van het gedicht. Hoe kan je de woorden het best op het bord schikken zodat het een echt gedicht wordt? Nu de kinderen ervaren hebben dat een gedicht niet alleen een verhaal op rijm, maar ook een spel met woorden kan zijn, gaan ze zelf aan de slag.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4, 1.5

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.3, 6.4

Nederlands – 4 Schrijven – 4.8

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.7

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Een waaier aan technieken

Even bijzonder als de poëtische tekst zijn de kleurrijke, unieke illustraties van Muriel Diallo. Deze illustrator en kunstenaar gebruikt een rijk palet aan technieken: aquarel, collage, fotografie, typografie, drukkunst, enz. Daarbij verwerkt ze ook de meest uiteenlopende materialen in haar illustraties: papier, knopen, stof, touw, jute, gaas, bladeren...

Bewonder de illustraties met de kinderen. Blader samen met hen door het boek en laat je leiden door de illustraties die hen aanspreken. Contrasteer dit boek dan met boeken waarin maar één illustratietechniek gebruikt wordt, zoals *Kleine Adelaar*, *Hope is a girl selling fruit* of *Een Russisch beroepen-ABC*. Wat valt op?

Projecteer de omslag van het boek, zowel de cover als de achterflap. De kinderen onderzoeken individueel en in stilte de verschillende technieken en materialen. Bespreek klassikaal.

Daarna illustreren de kinderen hun gedicht (zie: Het mooiste woord) met deze waaier aan technieken en materialen. Voorzie een schat aan materiaal: verf, verschillende soorten papier, stof, touw, blaadjes, enz. De woorden van het gedicht stempelen ze of knippen ze uit kranten en/of tijdschriften.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.1, 6.2

En verder

Wie kijkt, die vindt

Verzamel in een grote doos het materiaal dat Muriel Diallo in haar illustraties verwerkt heeft: een stuk jutekoord, een lapje stof, crêpepapier, naaigaren, krantenpapier, een papieren servet, een foto, letterstickers, een lapje jute, een knoopje, een gestempelde letter, een stukje gaasverband, een blaadje, een stukje plant (p. 24), een handgeschreven woord, een snipper uit een atlas (p. 40), een stukje partituur (p. 45), een snipper uit een tijdschrift (p. 45), een cursusblad (p. 46) en een mozaïek (p. 48). Voorzie ook een rolletje washi-tape. Tijdens het hoekenwerk gaan de kinderen per twee op zoek naar de verschillende materialen in het boek. Met washi-tape plakken ze het materiaal op de overeenkomstige plaats. Opgelet: je koopt best kwaliteitstape. Met goedkope washi-tape bestaat het gevaar immers dat je het boek beschadigt wanneer je de tape verwijdert. Voor anderstalige nieuwkomers voorzie je, in plaats van het materiaal zelf, kaartjes met de naam van het materiaal op. De oefening blijft dezelfde.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.2, 1.3

Leren leren – 4

Geluk in een bult

Projecteer de vertaling van de tekst op pagina 26. De kinderen lezen de tekst een paar keer in stilte. Daarna laat je hem hardop voorlezen. Vraag de kinderen wat ze gelezen hebben. Eerst vertellen ze enkel wat ze echt weten uit het fragment. Bijvoorbeeld: 'de dromedaris is blij', 'de dromedaris stopt de vreugde in zijn bult', 'de dromedaris is blij omdat een kind hem opwacht', enz. Daarna gaan ze deze concrete gegevens interpreteren. Hoe kan vreugde de woestijn lichter maken? Hoe ziet de woestijn er zonder deze vreugde dan uit? Waarom stopt de dromedaris de vonken van vreugde in zijn bult?

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Met dit mooie idee, geluk opsparen en vasthouden voor in moeilijkere tijden, gaan de kinderen aan de slag. Het is meteen ook een oefening in positief denken. De kinderen nemen hun fries bij het verhaal (zie: Het sterkste beeld). In de bult van de dromedaris snijden ze een gleufje. Aan de achterkant van de tekening plakken ze een envelop met een inkeping ter hoogte van de gleuf. Plak de envelop dicht met washi-tape, zodat je een brievenbus krijgt die je later nog kan openen. Gedurende minstens een week schrijven de kinderen voor het slapengaan in een schriftje één gebeurtenis of gedachte die hen die dag heel blij maakte. De volgende ochtend, wanneer de kinderen de klas binnenkomen, schrijven ze deze gebeurtenis op een briefje en stoppen ze dit briefje in hun bult. Op die manier beginnen ze hun dag met een leuke gedachte. Na een tijdje hebben de kinderen een heleboel geluksbriefjes in hun bult. Wanneer ze een slechte dag of een moeilijk moment hebben, openen ze de envelop en herlezen ze de briefjes.

Nederlands – 2 Spreken – 2.5

Nederlands – 3 Lezen – 3.5

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.2

Geheimen in een bult

Niet alleen vonken van geluk belanden in de bult van de dromedaris. Ook kindergeheimen zijn er veilig. Herlees de tekst op pagina 35 en 36. Hou met de kinderen een kringgesprek over geheimen.

- Heb jij dat ook, dat ‘de woorden eruit moeten’?
- Wanneer? Tegen wie vertel je je geheimen?
- Is het dan nog wel een geheim? Hoezo?
- Wie heeft zijn of haar geheim al eens tegen een dier verteld? Waarom deed je dat?
- Vertelt iemand soms een geheim tegen jou? Waar verstop je dit geheim dan?
- Waarom moet je geheimen eigenlijk verstoppen?

Nederlands – 2 Spreken – 2.5, 2.6

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1

De groeiende woestijn

Op een heel subtiele manier raken de laatste twee regels van het boek ook de ecologische problematiek aan. Door klimaatsverandering, ontbossing en overbeweiding wordt de woestijn steeds groter, waardoor de begroeiing verdwijnt. Lees de slotregels van het boek nog eens voor. Wat staat er precies? Hoe kan de woestijn groter worden? En wat heeft dat te maken met de groene natuur? In het filmpje “De woestijn rukt op in Marokko” (zie: Bibliografie) wordt dit proces heel kort maar duidelijk uitgelegd. De kinderen kijken een paar keer naar het fragment en gieten de belangrijke informatie in een oorzaak-gevolg-schema.

Wil je meer boeken over de veranderende natuur in Afrika en de gevolgen hiervan voor het klimaat en de mens? In *The canoe’s story*, een Ghanees boek uit de eerste O Mundo-reeks, worden de ontbossing en massale houtkap aangekaart, dit keer vanuit het perspectief van een kano. Een absolute aanrader!

Nederlands – 1 Luisteren – 1.7

Leren leren – 3

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.6, 1.24, 1.25

Zintuigen op scherp

Tanella Boni schrijft heel zintuiglijk. Haar woorden laten de kleine wereld van de dromedaris niet alleen zien, maar ook horen, proeven, ruiken en voelen. Extra mooi komt dit tot uiting wanneer de omgeving van de dromedaris met die van de jongen contrasteert. Met de volgende activiteit leren de kinderen gericht lezen én wakkeren ze hun zintuigen aan.

Verdeel het bord in twee delen. Links schrijf je als titel 'de wereld van de dromedaris', rechts 'de wereld van de jongen'. Zowel links als rechts teken je een tabel met vijf kolommen. Bovenaan elke kolom teken je één zintuig: een oog, een oor, een mond, een neus en een hand. Verdeel de tekstfragmenten onder de kinderen. Elk duo krijgt een fragment waarin de wereld van de dromedaris of de wereld van de jongen (p. 42-48) beschreven wordt. In hun fragment gaan de kinderen op zoek naar zintuiglijke waarnemingen. Die schrijven ze in de juiste kolom. Voor de wereld van de dromedaris is dat bijvoorbeeld: 'zon', 'zand', 'duinen' bij het oog; 'stilte', 'woorden', 'de wind', 'pratende mensen' bij het oor; 'zout' bij de mond; 'avondgeuren' bij de neus en 'zandkorrels', 'warmte', 'stof' en 'stekels' bij het hand. Uiteraard is de lijst veel langer, dit zijn enkele voorbeelden. Vergelijk daarna de wereld van de jongen met die van de dromedaris. Kunnen ze zich beide werelden goed voorstellen, op basis van het boek? Hoe komt dat?

Als huiswerk maken de kinderen dezelfde opdracht voor hun straat. Ze krijgen vijf blanco kaartjes mee: één met een oog, één met een oor, enz. 's Avonds, bijvoorbeeld om 19 uur, observeren ze hun straat. Op de kaartjes schrijven ze wat ze horen, voelen, ruiken, zien en proeven. De kinderen schrijven enkel losse woorden op, geen zinnen. Spreek ook af dat iedereen op hetzelfde uur observeert, dan kan je de straten beter vergelijken. De volgende dag vergelijken de kinderen in kleine groepjes hun waarnemingen. Tot slot hang je aan de muur alle oog-kaarten bij elkaar, alle mond-kaarten enz. Bespreek de verschillen. Hoe komt het dat de ene straat alleen maar grijs is en de andere grijs en groen?

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.1

Wereldoriëntatie – 6 Ruimte – 6.10

Nederlands – 5 Strategieën – 5.2, 5.3

Bibliografie

Boeken

The canoe's story / Meshak Asare, Sub-Saharan Publishers, 2010

Websites

<http://www.schooltv.nl/video/de-woestijn-rukt-op-in-marokko-het-nomadenbestaan-wordt-bedeigd/#q=trefwoord%3A%22woestijn%22>

Lestip 2 – door Marit Trioen

小鷹

[Kleine Adelaar]

Chen Jiang Hong

Beijing Science and Technology Press, 2012

ISBN 9787530459980

Vertaling: Lies Lavrijsen

(Boek uit China, vertaald uit het Frans)

Korte inhoud

Tijdens de bouw van de Chinese muur – dat is lang, heel lang geleden – vindt een wijze oude man een jongetje in de sneeuw. Hij neemt het weeskind mee naar huis en voedt het op. Op een nacht ziet het jongetje hoe meester Yang de bewegingen van Adelaarsklauw-kungfu heel nauwkeurig oefent. Vanaf die nacht observeert en imiteert de jongen stiekem zijn meester. Wanneer meester Yang de jongen zijn kunsten zomaar ziet demonstreren op een vol marktplein, is hij eerst woedend. Maar omdat de jongen zoveel talent heeft, aanvaardt Yang hem als leerling. Zo begint Kleine Adelaar aan een vreselijk lange en zware weg die hem uiteindelijk naar de volmaaktheid zal leiden.

Een prachtig, ingetogen prentenboek over geduld, hoop, volharding en aanvaarding. De paginagrote, sfeervolle illustraties in Chinese inkt en waterverf nemen de lezer mee naar het vijftiende-eeuwse China en versterken het verhaal.

Aanzet

Een geheimzinnige muur

Enkele dagen voordat je met dit boek begint te werken, richt je een hoek met een tafel in. Op deze tafel komt voorlopig enkel een lange (Chinese) muur uit grote, houten blokken. Bouw de muur zo, dat hij niet instort als je er enkele blokken uithaalt. Dit is belangrijk voor de verwerkingsactiviteit bij het boek. Wanneer de kinderen naar de betekenis van de muur vragen, laat je hen lekker in het ongewisse. In de loop van de lessen rond *Kleine Adelaar* kan je de hoek natuurlijk aanvullen met foto's, voorwerpen, prenten en boeken. Nodig de kinderen ook uit om iets mee te brengen dat bij het boek of bij China past. Dat moeten ze niet van thuis meebrengen: ook een boek uit de bibliotheek, een folder uit een reisbureau of een menu van een Chinees restaurant kunnen perfect.

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

Frustraties gezocht

Op een niet belerende manier toont dit boek hoe je veel kan bereiken, als je maar doorzet, hard werkt en in jezelf gelooft. Kleine Adelaar denkt nooit aan opgeven: met zijn doel steevast voor ogen aanvaardt hij de lange weg ernaartoe als een onontbeerlijk deel van zijn leerproces. Deze mooie, hoopvolle gedachte kan je met een knap staaltje acteerwerk op een spontane en

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

---

toegankelijke manier in je klas introduceren. De dag waarop je met dit boek begint, kom je de klas binnen terwijl je iets moeilijks demonstreert, iets wat je al een tijdje heel graag wil kunnen, bijv. op een eenwieler rijden, jongleren enz. Probeer je kunstje een paar keer voor de klas op te voeren. Laat het telkens mislukken en word steeds ongeduldiger, tot je uiteindelijk gefrustreerd opgeeft. Vraag raad aan je klas en kom zo tot een klasgesprek over het thema ‘opgeven/doorzetten’:

- Wie herkent deze situatie, dat je iets heel graag wil kunnen, maar dat het niet lukt?
- Hoe voel je je dan?
- Hoe reageer je? Wat doe je?

Geef elk kind een etiket ter grootte van een houten blok van de muur. Hierop schrijven de kinderen iets wat ze heel graag willen kunnen, maar wat hen voorlopig niet lukt en waardoor ze soms ontmoedigd of gefrustreerd raken.

Tot slot vertel je de kinderen dat je een bijzonder boek rond dit thema meehebt, uit een ander land en in een andere taal.

Nederlands – 2 Luisteren – 2.1, 2.5

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1, 3.2

Voorspellend ‘lezen’ en kijken

Laat de kinderen via gerichte kijkopdrachten het verhaal, het herkomstland en de taal van het boek voorspellen. Toon een drietal dubbele pagina’s uit het boek. De tekst dek je af met een post-it of met washi-tape. Zorg ervoor dat alle kinderen de prent goed kunnen zien, bijv. door ze te projecteren.

Prent 1: het winterlandschap (na de titelpagina – “Op een winteravond ... halfdood van de kou”)

Schrijf volgende drie vraagwoorden op het bord: Wie? Wat? Waar?

Toon dan de prent. Geef iedereen de kans om na te denken: eerst bestuderen de kinderen in stilte de tekening, pas na enkele minuten mogen ze antwoorden op de vragen. Stimuleer de kinderen om hun waarnemingen zo gedetailleerd mogelijk te beschrijven. Dus niet: ‘Ik zie een man in de sneeuw’, maar ‘Ik zie een man met een lang gewaad en een ronde hoed, die iets in zijn armen draagt’. Zo ervaren de kinderen dat ze door nauwkeurig te observeren, veel informatie kunnen halen uit een prent.

Prent 2: in het huis van meester Yang (“Meester Yang gaf hem rijst ...”)

Stel dezelfde vragen en voeg een nieuwe vraag toe: Wat is het verband tussen deze prent en de vorige

Prent 3: cover

- Wie is dit?
- Wat doet de jongen, denk je? Waaruit leid je dat af?
- Waarover gaat het verhaal?

Herinner de kinderen ook aan het centrale thema (zie eerder: Frustraties gezocht) en aan de muur in de klas.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.2, 1.3

Nederlands – 5 Strategieën – 5.1

Leren leren – 3 en 4

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Een badje Chinees

Laat de titel op de cover zien. Welke taal is dit? Koppel het resultaat terug aan de voorspellingen van de kinderen: hadden ze het goed geraden? Verklap de vertaling van de titel voorlopig niet.

Daarna dompel je je klas onder in een Chinees taalbad. Laat een Chinese ouder de intro van het boek (voor de titelpagina – “Dit verhaal speelt zich af in China...”) drie keer voorlezen. Je kan natuurlijk ook het O Mundo-audiofragment gebruiken dat je van de site kan downloaden.

De kinderen mogen de illustratie niet zien: ze luisteren alleen. De eerste keer geef je de kinderen geen specifieke luisteropdracht, maar peil je na het voorlezen alleen naar hun ervaringen:

- Hoe voelde het om naar een verhaal te luisteren in een vreemde taal?
- Begreep je iets? Was dat moeilijk? Waarom (niet)?
- Bleef je de hele tijd aandachtig te luisteren? Hoe komt dat?
- Kon je het verhaal volgen? Hoe dan?
- Heb je iets van het verhaal begrepen, denk je?

Bij de tweede luisterronde geef je de kinderen vooraf de volgende opdracht mee:

- Hoe klinkt het Chinees?
- Waaraan doet de taal je denken?

Tijdens de laatste luisterronde letten de kinderen op de verschillen tussen Nederlands en Chinees, of tussen hun moedertaal en Chinees:

- Wat doet Chinees zo anders klinken dan Nederlands?
- Hoor je klanken die je nog nooit gehoord hebt?

Ter info: Het Chinees is een toontaal. Afhankelijk van de toonhoogte waarop je een woord uitspreekt, krijgt het een andere betekenis. Het Chinees kent vier tonen. Op <https://www.youtube.com/watch?v=uJHL8WN-snY> kan je deze tonen bekijken, beluisteren en oefenen (vanaf 1'39). De kwaliteit van het filmpje is niet fantastisch, maar de voorbeelden zijn wel verhelderend. Duidelijke en beknopte informatie op kindermaat vind je in het schitterende boek *Ik ga naar China en ik neem mee...* in de reeks *Kinderuniversiteit* (zie: Bibliografie). Een must voor in de boekenhoek!

Na een korte uitleg gaan de kinderen experimenteren met toontalen. Vraag een Chinees kind, een ouder of kennis om je klas enkele woorden aan te leren. Heb je geen Chinese moedertaalsprekers op school of in de buurt? In de bibliografie vind je enkele websites met Chinese taallesjes.

Nederlands – 5 Strategieën – 5.2

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.1, 6.2

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1

Verwerkingsactiviteiten

Expressief voorlezen

Ga met de kinderen in een kring zitten. Maak het gezellig met kussens. Vraag een Chinese ouder of kennis om het verhaal voor te lezen. Spreek op voorhand met de voorlezer af dat hij/zij zo expressief mogelijk leest. Door veel intonatie, mimiek en gebaren te gebruiken en door dingen aan te wijzen op de prenten, kunnen de kinderen heel wat oppikken van het verhaal én zullen ze langer geboeid zijn.

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Lees het verhaal pagina per pagina voor, volgens een vast stramien: eerst luisteren de kinderen naar de Chinese tekst en kijken ze naar de prent, daarna vertellen ze wat ze begrepen hebben en tot slot lees je de vertaling voor. Vergeet bij de eerste pagina de link niet te leggen met de muur in de klas.

Hoe lang je het verhaal op deze manier kan voorlezen, hangt af van de vertelkunsten van je voorlezer en de interesse en luistervaardigheid van je klasgroep. Verslapt de aandacht van de kinderen? Schakel dan meteen over op de Nederlandse vertaling.

Muzische vorming – 3 Drama – 3.1, 3.3

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.2, 1.3

Nederlands – 5 Strategieën – 5.2, 5.3

Titel gezocht

Laat de leerlingen een passende titel voor het verhaal bedenken. Niet alleen leren ze zo nadenken over de essentie van een boek; als leerkracht krijg jij tegelijk zicht op wat hen het meest opgevallen is of aangesproken heeft. Geef de kinderen voldoende tijd om een titel op te schrijven. Dan bespreken ze in kleine groepjes hun titels, waarbij ze hun keuze goed beargumenteren. Vervolgens vraag je klassikaal feedback aan de verschillende groepjes. Schrijf tot slot de Nederlandstalige titel aan het bord. Past deze titel goed bij het boek? Waarom?

Nederlands – 2 Spreken – 2.6

Sociale vaardigheden – 1 Relatiewijzen – 1.5, 1.6

Een muurtje slopen

Hang alle prenten van het verhaal aan het bord of aan een muur. Grijp terug naar het gevoel van iets heel graag willen kunnen, naar de etiketten van de kinderen en de hiermee gepaard gaande frustratie. Welke prenten uit het boek passen het best bij dit gevoel, bij deze situatie? Wijzen de kinderen niet uit zichzelf de prent met de druppel en de steen aan, vestig hun aandacht dan expliciet op deze prent. Welk beeld zien ze? Wat doet het water? Wat vertelt dit beeld in het verhaal? En wat kan het ook over onze frustraties en verlangens vertellen?

Laat de kinderen hun etiket plakken op een blok in de muur. Bespreek deze metafoor met de kinderen. Waarom hangen hun 'frustraties' op een muur? Herkennen ze het gevoel van ergens tegenaan te lopen? Eventueel herhaal je je acteerwerk nog eens, waarbij je deze keer telkens tegen een onzichtbare muur lijkt te botsen, tot je het opgeeft. Je kan dit ook enkele kinderen laten vertolken met hun frustratie.

Daarna leg je het doel van de activiteit uit: deze muur met frustraties, met negatieve obstakels moet gesloopt worden. Dit kan alleen door oplossingen te zoeken voor een probleem. Vertrek heel concreet vanuit jouw kunstje: je hebt al honderd keer geprobeerd om drie jongleerballetjes in de lucht te houden, maar het lukt niet. Opgeven is geen optie, want je moet en zal het kunnen. Hoe kan je dit aanpakken? Daarna doen de kinderen hetzelfde voor hun probleem. Om het oplossingsgerichte denken van de kinderen te stimuleren en om hen te leren dat ze hulp mogen vragen bij problemen, laat je hen drie verschillende oplossingen zoeken:

- Eén oplossing zoeken ze alleen.

- De tweede zoeken ze samen met een klasgenoot. De kinderen werken dan in duo's en zoeken een oplossing voor elkaars probleem.

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

- Een derde oplossing zoeken ze thuis, samen met mama en/of papa, of een oudere broer of zus.

Wanneer de kinderen een degelijke oplossing gevonden hebben, mogen ze telkens één steen uit de blokkenmuur wegnemen. Welke steen ze mogen wegnemen, duid je best zelf met een sticker aan, afhankelijk van de bouw van je muur. De bedoeling is dat op het einde, wanneer de kinderen elk een derde steen weghalen, de muur helemaal instort. Bespreek de symboliek van deze activiteit kort met de kinderen.

Sociale vaardigheden – 1 Relatiewijzen – 1.3, 1.4, 1.7

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1, 3.2, 3.3

Hoe kleuren spreken

Net als in zijn andere kinderboeken brengt Chen Jiang Hong met dit boek een eerbetoon aan de traditionele Chinese cultuur. Niet alleen in het verhaal, maar ook in de illustratiestijl zie je typisch Chinese elementen: Hong schildert met Chinese inkt en waterverf op rijstpapier. Bijzonder in dit boek is de sterke kleurensymboliek. Op vrijwel elke pagina versterken de heldere kleuren de sfeer van het verhaal. Bovendien voegen deze kleuren vaak ook een emotionele betekenislaag toe: de helblauwe lucht (p. 10) wijst op rust, terwijl het koude blauwgrijs (p. 11) de gruwelijke dreiging van Generaal Zhao voorspelt.

Onderzoek deze 'spreekende' kleuren met de kinderen. Begin met de prent op pagina's 22 en 23, waar de vier achtergrondkleuren de verschillende seizoenen oproepen. Laat je vervolgens leiden door de prenten die de kinderen aanspreken. Stel de kleuren expliciet in vraag: waarom is deze prent in een warm oranje en bijv. niet in helblauw geschilderd? Welk gevoel krijg je bij deze kleur? Vervolgens geef je elk kind een zwart-witkopie van de laatste dubbele pagina, waar meester Yang sterft en afscheid neemt van zijn leerling. Controleer of iedereen begrepen heeft wat er op de prent gebeurt en welke gevoelens dit oproept. Daarna kleuren of schilderen de kinderen de illustratie in de kleuren die hier volgens hen het best bij passen. Hang de door de kinderen ingekleurde prenten aan een muur, zodat je een tentoonstelling krijgt. De kinderen bewonderen en bestuderen elkaars werk in stilte en alleen. Tot slot toon je de oorspronkelijke prent uit het boek. Past deze kleur goed volgens de kinderen? Waarom (niet)? Misschien waren er wel kleuren van klasgenootjes die ze even geslaagd vonden? Laat ze hun mening goed onderbouwen.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.2, 1.3, 1.5

Sociale vaardigheden – 1 Relatiewijzen – 1.6, 1.8

Nederlands – 2 Spreken – 2.5, 2.6, 2.9

En verder

Letters tekenen

Met haar schijnbaar eindeloze combinatie van streepjes spreekt het Chinese schriftsysteem erg tot de verbeelding. Het is tegelijk ook een heel moeilijk systeem. Chinezen hebben immers geen alfabet met letters, maar ze gebruiken tekens. Deze tekens of karakters vormen hele woorden tegelijk en bestaan uit een reeks streepjes die in een bepaalde volgorde staan. Als een Chinees kind leert lezen en schrijven, moet het dus voor elk woord een heleboel streepjes en volgordes onthouden. In de basisschool leren de kinderen zo'n 2500 karakters, in de middelbare school nog eens 1500. Sommige karakters zijn eenvoudig, andere bestaan uit verschillende delen. Leuk om weten: 'goed' schrijf je in het Chinees in twee delen, nl. het karakter voor 'vrouw' en het karakter voor 'kindje'. Volgens de

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Chinezen was immers niets zo goed als een vrouw met een kind (bron: *Ik ga naar China en ik neem mee...*). Meer achtergrondinfo, foto's en filmpjes over het Chinese schrift op kindermaat vind je op de websites van *ntr: schooltv* en *samsam* (zie: Bibliografie).

Nadat je de kinderen in de geheimen van het Chinese schrift hebt ingewijd, organiseer je een workshop Chinees schrijven in je klas. Als je een Chinees kind in de klas of op school hebt, laat je hem/haar of zijn/haar ouder deze workshop leiden. Leer de kinderen enkele makkelijke karakters of de getallen schrijven. Eerst oefenen ze met potlood, later schilderen ze, zoals de Chinese kinderen het ook op school leren, met Chinese inkt. Heb je geen Chinese kinderen op school? Op de website *Ni Hao kids* vind je duidelijke instructiefilmpjes en kant-en-klare werkblaadjes.

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.1, 6.2, 6.5

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

De Chinese Muur in woord en beeld

De kinderen zoeken op het internet en in boeken over China (zie: Bibliografie) gericht informatie over de Chinese Muur. Via de placemat-methode (http://www.steunpuntgok.be/downloads/gokfiche_werkvorm_13.pdf) noteren ze in kleine groepjes eerst een aantal vragen over de Muur waarop ze het antwoord willen weten. Met de vragen van de verschillende groepjes stel je klassikaal een lijst op. Naar het antwoord op deze vragen gaan de kinderen dan op zoek.

Wil je nog een stapje verder gaan, dan kan je de kinderen deze antwoorden ook op een originele manier laten verwerken: met een PowerPointpresentatie, een filmpje (zoals Matthijs en Robin, zie <https://www.youtube.com/watch?v=ycEalXju22w>), een collage, een strip, een poster, een lied, enz. Laat de kinderen zelf tussen deze mogelijkheden kiezen. Zo hou je rekening met de meervoudige intelligentie van kinderen.

ICT – 5, 6 en 7

Leren leren – 2 en 3

Nederlands – 3 Lezen – 3.5

Wereldoriëntatie – 7 Brongebruik

Poëzie

Willem Wilmink schreef een muzikaal gedicht over de Chinese taal, “Chinese taalles”. Een grappige titel, want behalve de namen van enkele Chinese gerechten of bekende personen kent Wilmink natuurlijk helemaal geen Chinees. Zeker wanneer je je met je klas al wat in het Chinees verdiept hebt, is het leuk om dit gedicht samen te lezen en het te vergelijken met de ervaring en kennis van de kinderen. Op de website van de Poëzieweek (zie: Bibliografie) vind je het gedicht en de bijbehorende lestips.

Muzische vorming – 3 Drama – 3.1

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.1, 6.3

Sociale vaardigheden – 1 Relatiewijzen – 1.6

Schaduwtheater

Een groepje Franse kinderen bewerkte *Kleine adelaar* tot schaduwtheater. Met niets meer dan een aantal eenvoudige silhouetten op een satéprikker en hun stem maakten ze een adembenemende

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

---

voorstelling. Het resultaat kan je bewonderen op <https://www.youtube.com/watch?v=Egl4yvCZydY>. Zin in iets groots? Volg het voorbeeld van deze kinderen en trakteer de ouders of de hele school op een feestelijke voorstelling. In plaats van met papieren silhouetten op een stokje te werken, kan je ook de kinderen zelf het verhaal achter een doek laten spelen. Eeuwige roem verzekerd!

Muzische vorming – 3 Drama – 3.1, 3.2, 3.6

Sociale vaardigheden – 3 Samenwerking

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.3

Kungfu in de klas

De meeste kinderen (en volwassenen) kennen kungfu waarschijnlijk alleen uit populaire (vecht)films. Daardoor hebben ze meestal een te beperkt en vereenvoudigd beeld van deze bijzondere krijgskunst, die letterlijk vertaald 'hoge vaardigheid' betekent. Bovendien zijn er verschillende kungfustijlen, die elk een afzonderlijke techniek hebben. Deze complexe technieken zijn gebaseerd op de observatie van het gedrag van dieren in de natuur en vereisen lenigheid, concentratie, kracht en evenwicht.

Dat kungfu dus meer is dan een robbertje vechten, zien en lezen de kinderen in het boek. Nog idealer is het natuurlijk dat ze zelf de proef op de som nemen in een kungfu-initiatie. Op internet vind je adressen en telefoonnummers van clubs in de buurt van je school. Of misschien zitten wel kungfu-wondertjes bij jou op school?

Lichamelijke opvoeding – 1 Motorische competenties – 1.21

Lichamelijke opvoeding – 3 Zelfconcept en sociaal functioneren – 3.1, 3.2, 3.5, 3.7

Bibliografie

Boeken

China: alles wat je altijd al wilde weten / Scott Forbes, Lannoo, 2013

Ik ga naar China en ik neem mee... / Kristien Dreesen en Judith Vanistendael (ill.), Lannoo, 2007

Websites

Beeldtaal in China: <http://www.samsam.net/vertel-het-met-beelden>

Chinese karakters schrijven: <http://www.nihaokids.nl/schrijven/>

De tonen van het Chinees: <https://www.youtube.com/watch?v=uJHL8WN-snY>

Het Chinese schrift: http://www.schooltv.nl/no_cache/video/crid/20071205_schrijven01/

Lestips bij het gedicht 'Chinese taalles':

<http://web.cpnb.nl/engine/download/blob/cpnb/61970/2012/49/3-SCP004->

[Gedichtendag_lesmateriaal_BO_Spread.pdf?app=cpnb&class=8353&field=61970&id=953](http://web.cpnb.nl/engine/download/blob/cpnb/61970/2012/49/3-SCP004-Gedichtendag_lesmateriaal_BO_Spread.pdf?app=cpnb&class=8353&field=61970&id=953) (p. 11-15)

Lestip 3 – door Hedwige Buys

Sárkány a lépcsőházban: Jancsi meséi
[Draak in het trappenhuis: verhalen van Jancsi]
Lídia Nádori en Kun Fruzsina (ill.)
Naphegy, 2008
ISBN 9789638728180

Vertaling uit het Hongaars: Rebekka Hermán Mostert
(Boek uit Hongarije, vertaald uit het Hongaars)

Korte inhoud

Jancsi is een kleuter die opgroeit in Pest, een deel van de Hongaarse hoofdstad Boedapest. In zeven verhalen volg je Jancsi terwijl hij het leven van alledag leeft. In dialogen en beschrijvingen geeft de auteur de gevoelens van de jongen heel subtiel weer. Met een vanzelfsprekende openheid raakt ze gevoelige onderwerpen zoals echtscheiding en dood aan. Jonge kinderen vinden zo aansluiting bij de eigen belevingswereld. Voor oudere kinderen met wat meer levenservaring bieden de verhalen stof tot nadenken en filosoferen. Paginavullende illustraties geven de gevoelige sfeer heel goed weer.

In deze lestips wordt gewerkt rond twee verhalen: “Hazennest” (p. 14 e.v.) en “Draak in het trappenhuis” (p. 72 e.v.). De verwerkingsactiviteiten worden daarom per verhaal opgesplitst, de aanzet is gemeenschappelijk voor beide verhalen.

Aanzet

De verhalen sluiten dicht aan bij de realiteit en tonen aan dat de leefwereld van een kind in Hongarije niet zo erg veel verschilt van een kind in België. Heb je Hongaarse kinderen in de klas? Beschouw hen als bondgenoot en vraag hen vooraf om tijdens de aanzet nog even niet te verklappen welke taal in dit boek aan bod komt.

Bekijk vooraf samen het filmpje “Lídia Nádori, Gastforscherin aus Ungarn” (<http://www.vimeo.com/39762785>) en noteer haar naam op het bord. Verklap niet waarover het filmpje gaat. Welke taal spreekt Lídia Nádori? Wat vertelt ze? Om de betrokkenheid van alle kinderen te verhogen, vraag je ze om hun antwoord even te noteren. Laat ze dat daarna per twee bespreken en houd dan pas het klassikale gesprek.

Verklap nog niets, maar toon een tweede filmpje: www.youtube.com/watch?v=USQEcYpDi08. Dezelfde auteur gaat met een boek en een groep kinderen aan de slag. Weten ze nu welk beroep Lídia Nádori heeft? Wie de taal begrijpt, laat je heel even als tolk fungeren.

Toon vervolgens het boek (ook in het filmpje te zien) aan de klas. Verken samen de cover. Wacht even af tot een kind de naam van de auteur op de cover verbindt met de naam op het bord. Bevestig de link en zeg dat het om een Hongaars boek gaat.

Vergelijk ook de schoolsetting op het filmpje met hoe het er in de klas aan toegaat. Wat zijn verschillen? Wat zijn gelijkenissen?

Laat een kind een vlaggetje met coverafbeelding bij Hongarije op de wereldkaart te prikken.

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Wie iets meer over Hongarije kan vertellen, geef je daar de kans toe. Is het eerste verhaal voorgelezen, situeer dan ook Pest (waar Jancsi leeft) op de kaart. Je kan ook, via afbeeldingen op reissites of in reisgidsen, het Hongaarse platteland met de Hongaarse hoofdstad vergelijken.

Nederlands – 2 Spreken – 2.1

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

Nadat je het boek samen hebt doorbladerd, peil je naar de verwachtingen van de kinderen.

- Welk soort boek is dit? (een verhalenbundel)
- Welke soort teksten vind je er in terug? Fictie, non-fictie?
- Denk je dat wat verteld en getekend wordt, echt kan gebeuren?
- Zou je willen weten wat er geschreven staat?

Zeg dat je niet onmiddellijk het juiste antwoord verwacht. Dit is immers een verkennende fase. Nodig de kinderen wel uit om hun antwoord te verduidelijken en vestig op die manier de aandacht op de kenmerken van verschillende tekstsoorten. Noteer de antwoorden kort op het bord en bewaar ze zodat je er na het voorlezen van het eerste verhaal naar kan verwijzen.

Nederlands – 5 Strategieën – 5.1

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.7

Verwerkingsactiviteiten bij “Hazennest”

Korte inhoud

Met Pasen verzamelt de hele familie zich in het huis van Jancsi's overgrootoma. Dat huis ligt aan de rand van het dorp. Het wordt omgeven door een tuin, met daarachter een bos. Kortom: het is de ideale omgeving om hazennesten te bouwen en samen te genieten van het paasfeest.

Interactief voorlezen

Lees het verhaal voor. Zorg ervoor dat alle kinderen de tekeningen kunnen zien: ze ondersteunen de tekst en verhogen zo het voorstellingsvermogen. Sta geregeld stil bij de inhoud. Nodig uit om mee te denken. We reiken enkele mogelijkheden aan.

“Bij overgrootoma klonk alles anders dan in de Pijlstraat: er rinkelden geen trams, er waren geen burens die ruzie maakten. Er reed alleen soms een auto voor het huis langs” (p. 15).

- Kan je hieruit afleiden of Jancsi in de stad of een dorp woont?
- Woon je zelf in een dorp of in een stad?
- Ligt de school in een dorp of in een stad?
- Ken je het geluid van een tram die rinkelt?
- Waar heb je dat al eens gehoord?

“Maar 's nachts snurkte het hele huis” (p. 15).

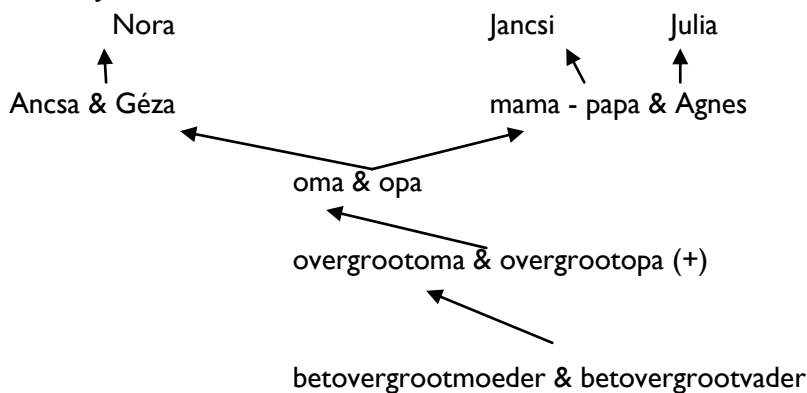
- Kan een huis snurken?
- Wat bedoelt de auteur hiermee?

Op pagina 16 volgt een beschrijving die verduidelijkt waarom het huis snurkt. Schenk hier aandacht aan zodat de kinderen vertrouwd raken met figuurlijk taalgebruik.

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Op pagina 17 volgt een opsomming van de verschillende familieleden van Jancsi. Met een snel geschetste stamboom aan bord maak je duidelijk hoe de familieleden zich tot elkaar verhouden. Gebruik de stamboom tijdens het voorlezen als visueel geheugensteuntje. Later wordt het een hulp bij het maken van een eigen stamboom. Nodig de kinderen uit om zelf de verbanden te ontdekken. Personage Nora wordt in het begin vermeld. Pas later in het verhaal wordt duidelijk wat haar relatie tot Jancsi's familie is. Tot dan noteer je haar naam even naast de stamboom. Ook Julia komt later voor en helemaal op het einde krijgt ook Jancsi's betovergrootmoeder een plek in de stamboom (cf. "Overgrootoma heeft geen man meer, want hij is gestorven", p. 17). Agnes is dan weer de vriendin van Jancsi's vader (cf. "Mama heeft ook geen man meer, want papa is niet meer met haar getrouwd, maar met Agnes", p. 17). De auteur merkt dat laatste terloops op. Besteed er voldoende aandacht aan. Kinderen die zich in een gelijkaardige situatie bevinden, zullen zich begrepen voelen. Laat de kinderen zelf een manier bedenken om aan overgrootpapa, papa en Agnes een plek te geven in de stamboom van Jancsi.

Is er iemand in de klas of school die zijn of haar naam met een van de personages deelt?

Jancsi vindt het ingewikkeld om zich voor te stellen dat iedereen een moeder heeft. Met de stamboom kan je Jancsi's denkstappen makkelijk visualiseren.

Géza onderhoudt Jancsi's overgrootmoeder over ham koken, waarop zij hem de schaal met ham toeschuift en zegt: "Neem maar lieverd, laat het je geen twee keer zeggen! Maar Géza liet het zich heus geen twee keer zeggen" (p. 20).

- Wat bedoelt overgrootoma met "geen twee keer zeggen"?
- Zijn er dingen die men jou ook geen twee keer moet zeggen? Of omgekeerd?

"De volwassenen zaten aan het ontbijt. Ze pelden eieren, hun vingers waren groen en rood. Géza rook naar ui. En alsof dat nog niet genoeg was, rook mama ook naar ui" (p. 20).

- Hoe komt het dat Géza en mama naar ui ruiken?
- Wie kent het gebruik om eieren te koken en te kleuren?
- Wie kent de oorsprong van dit gebruik?

Nadat je het hele verhaal hebt voorgelezen, kan je op zoek gaan naar gebruiken die horen bij Pasen. Er bestaan verschillende websites die de (al dan niet religieuze) paasrituelen in verschillende landen toelichten. Geef kinderen ook de kans om over hun paasrituelen te vertellen aan elkaar.

Jancsi blijkt nog te geloven in de paashaas – dat blijkt uit de tussenkomst van overgrootopa wanneer Jancsi zijn nieuwe fiets ontdekt. Wijd over deze passage niet onnodig uit bij jonge kinderen die net als Jancsi nog in de paashaas geloven.

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Heb je het volledige verhaal voorgelezen? Beluister het dan opnieuw in de originele taal. Dat kan met het audiofragment op de O Mundo-website. Wie begrijpt wat er wordt verteld? Hoe klinkt Hongaars? Hoe spreken Hongaren de naam 'Jancsi' uit?

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.1

Nederlands – 5 Strategieën – 5.3

Fantasie of werkelijkheid?

Je noteerde eerder de verwachtingen over het tekstgenre aan bord. Kom daar op terug:

- Kwam wat je hoorde overeen met wat je dacht?
- Kan wat je hoorde in het echt gebeuren?
- Zou je graag meespelen in dit verhaal?
- Welke rol zou je dan willen?

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.3, 6.7

Lidia Nátori's kijk op kinderen

Met oudere kinderen kan je de (warme) kijk op kinderen van de auteur analyseren. Op pagina 17 roept Géza: "Er gaan veel makke schapen in een hok." Jancsi, kind in een nieuw samengesteld gezin, denkt daar bij het slapengaan aan terug. Het liefste zou hij ook zijn vader, diens vriendin Agnes, en Julia bij zich hebben op het paasfeest. Kinderen in een gelijkaardige situatie vinden het vast fijn om te zien hoe het hoofdpersonage met dezelfde gevoelens worstelt.

Een dergelijke blijk van warmte schemert ook door in de reactie van Jancsi's juf wanneer Jancsi niet weet of de rook van het huis op zijn tekening links- of rechtsaf moet waaien: "Dat maakt niet uit, Jancsi, het kan allebei – linksaf of rechtsaf" (p. 25).

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.3, 6.7

Een eigen stamboom

Verwijs naar de stamboom van Jancsi aan bord. Nodig de kinderen uit om hun eigen stamboom te tekenen. De vorm van een boom met (ver)takk(ing)en leent zich daar uitstekend toe. Anderstalige nieuwkomers geef je extra kansen om namen voor familieleden (en hun synoniemen) in te oefenen: 'mama' en 'moeder', 'papa' en 'vader'...

Kinderen uit nieuw samengestelde gezinnen hebben wellicht meer tijd en ruimte nodig voor hun stamboom. Zorg ervoor dat ze hun stamboom zonder al te veel problemen kunnen aanpassen en help hen op zoek te gaan naar de juiste benamingen. De stamboom aanvullen met familiefoto's is leuk, maar niet elk kind heeft die mogelijkheid. Tekenen kan daarom net zo goed.

Zijn alle stambomen klaar? Dan stellen ze die aan elkaar voor. De kinderen nemen plaats in twee kringen: de binnenkring blijft zitten, de buitenkring schuift door. Zo worden er steeds nieuwe duo's gevormd. Om deze gesprekken aan te grijpen als oefenkans, maak je naamkaartjes met alle mogelijke benamingen voor familieleden (en personen): 'ik', 'meisje', 'jongen', 'broer', 'zus', 'vader', 'moeder', 'grootvader', 'grootmoeder'... Alle kaartjes moeten aan bod komen – 'Ik heb geen zus' zeggen, behoort dus ook tot de mogelijkheden.

Je kan naar aanleiding van deze oefening ook een verzameling aanleggen van (alle mogelijke synoniemen voor) verwantschapstermen. Je begint met standaardtalige begrippen als 'opa', 'oma', 'grootmoeder', 'grootvader', etc. Je kan daarna de verzameling uitbreiden met familiegebonden

benamingen: ‘pépé’, ‘bompa’, etc. Zoek ook prenten – of laat de kinderen prenten zoeken – bij de woordkaartjes. Laat de verzameling over een langere tijd aangroeien. Kom er regelmatig op terug en vergelijk de spelling met de uitspraak van de woorden.

Wereldoriëntatie – 5 Tijd – 5.6

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.5

Verwerkingsactiviteiten bij “Draak in het trappenhuis”

Korte inhoud

Terwijl Jancsi groeit, lijkt zijn oma kleiner te worden: één of andere nare ziekte ontnemt haar de eetlust. Daarom woont ze in bij Jancsi en zijn moeder. Elke dag wandelen Jancsi en zijn grootmoeder tot aan het einde van Pijlstraat en terug. Oma vertelt hem dat er een enge draak woont in het laatste huis van die straat. Het wordt een lange, vreemde wandeling die eindigt met een prachtige, rode papieren vlieger in de trappenhuis van het enge huis. Nadat Jancsi de papieren ‘draak’ heeft bevrijd, nodigt de draak Jancsi’s grootmoeder uit om ‘een stukje te gaan vliegen’. En dat doet ze...

Voorlezen

Door het eerste verhaal interactief voor te lezen zijn de kinderen vertrouwd met de sfeer van en de personages uit deze verhalenbundel. Dat geeft de mogelijkheid om nu dicht bij de tekst en illustraties te blijven en zo de sereniteit van dit verhaal te bewaren.

Voor je begint, toon je de illustratie op pagina’s 58 en 59. Wat weten ze nog over de personages? En over het hazennest? Fris zo het geheugen van de kinderen op.

Zet het boek goed zichtbaar op een standaard. Zo kunnen alle kinderen de illustraties goed zien. De illustraties ‘vertalen’ de tekst visueel. Wijs daar verschillende keren op tijdens het voorlezen. Wie niet met het Nederlands vertrouwd is, kan zo toch de grote verhaallijn volgen. Hou je toon rustig, maar bouw spanning in vlak voor de ontmoeting met de ‘draak’. Een kleine pauze of wissel in stemvolume is soms al voldoende om wie even wegdroomt weer bij het verhaal te krijgen.

Na afloop laat je het verhaal in de originele taal horen. Dat kan met het audiofragment op de O Mundo-website. Toon ondertussen de illustraties. Zo bied je de kans om wat ze eerder hoorden nog een keer opnieuw (maar dan anders) te beleven en dieper te laten doordringen.

Nederlands – 6 Strategieën – 6.6

De wijde wereld in

Sta stil bij het einde van het verhaal. Begrijpt elk kind wat er gebeurd is? Dat oma’s wegvliegen met de draak, de wijde wereld in, symbool staat voor haar overlijden? Laat de kinderen nadenken over dit mooie symbool. Geef de ruimte om over hun afscheidservaringen te vertellen. Het subtiele einde maakt van “De draak in het trappenhuis” een uitstekend verhaal voor kinderen die met een gelijkaardig verlies worden geconfronteerd.

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Vertel eens

Wil je een nagesprek over het boek meer uitdiepen? Gebruik dan de *Vertel eens*-methode van Aidan Chambers. Zijn vragen nodigen kinderen uit om méér te vinden van een boek dan ‘leuk’ of ‘niet leuk’. Boeken van Aidan Chambers vind je in de bibliografie. De vragen vind je ook terug op: www.kjv.be/begeleiders.

- Wat vond je leuk, mooi, goed aan dit verhaal? Wat is je opgevallen? Waar had je meer over willen lezen?

- Wat vond je niet leuk aan dit verhaal? Waren er stukken die je vervelend vond? Heb je stukken niet meer beluisterd? Welke?

- Wat was er moeilijk of onduidelijk? Wat vond je vreemd?

- Was er iets dat je nog nooit in een verhaal bent tegengekomen? Was er iets dat je totaal verraste?

- Waren er dingen die niet klopten?

- Zag je bepaalde patronen of verbanden? Was er iets dat steeds terug kwam in het verhaal?
Nederlands – 2 Spreken – 2.6

En verder

Uit de bundel werden enkel bovenstaande verhalen vertaald. Hongaarse kinderen (of kinderen met familie in Hongarije) krijgen het boek mee naar huis. Zij kunnen, samen met (groot)ouders, kennismaken met de andere verhalen. Na afloop vertellen ze die verhalen na aan de niet-Hongaarse kinderen in de klas. Ze doen dat zoals jij dat deed: door de illustraties te gebruiken als visuele ondersteuning bij de tekst. Wie wil, mag een Hongaars familielid meebrengen, om de verhalen na te vertellen of om meer over Hongarije te vertellen.

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

Bibliografie

Boeken

Vertel eens / Aidan Chambers, Querido, 1995

Leespraat / Aidan Chambers, NBD Biblion, 2012

Websites

www.youtube.com/watch?v=USQEcYpDi08

www.kjv.be/begeleiders

Lestip 4 – door Marit Trioen

Hope is a girl selling fruit
[Hoop is een meisje dat fruit verkoopt]
Amrita Das
Engelse tekst door Gita Wolf en Susheela Varadarajan
Tara Books, 2013
ISBN 9789383145027

Vertaling: Lies Lavrijsen
(Boek uit India, vertaald uit het Engels, oorspronkelijk geschreven in het Hindi)

Korte inhoud

Sommige boeken zijn zo mooi dat je ze in een kadertje zou willen hangen. *Hope is a girl selling fruit* is er zo een. In dit semi-autobiografische boek vertelt een jonge vrouw over de reis vanuit haar kleine dorp naar de grote stad, waar ze een cursus ‘boeken maken’ wil volgen. Op de trein ontmoet ze twee bijzondere meisjes. Het ene meisje is arm en gaat haar geluk zoeken in de grote stad. Het andere mist een been, maar staat haar mannetje door fruit te verkopen. Ook wanneer de twee meisjes al lang verdwenen zijn, kan de jonge vrouw hen maar niet vergeten. In hun ogen leest ze immers ook haar eigen verhaal: “We’re all in this together [...], lost, but not quite. We have to take what we have, go our own ways, and try to make the most of it.” Wat de drie jonge vrouwen verbindt, is dat ze zich – in een cultuur waar alles voor hen beslist wordt – weigeren te schikken in hun lot. “I want to be brave, and different”, zo besluit de jonge Amrita Das haar zoektocht.

Dat Das moedig en anders is, bewijzen ook de prachtige illustraties die stuk voor stuk een feest op zich zijn. De jonge kunstenaar schildert in de Mithila-stijl, maar vertaalt deze eeuwenoude schildertraditie op een geheel eigenzinnige wijze naar de moderne wereld. Het resultaat is een uniek beeldverhaal met talrijke symbolen, verwijzingen, bloemen en geometrische figuren. Stuk voor stuk staan die bol van betekenis.

Aanzet

Muurdiscussie

Hang aan de muur of op het prikbord een meterslange, brede strook papier. Aan het linkeruiteinde schrijf je ‘typisch jongens’, aan het rechteruiteinde ‘typisch meisjes’. Vertel aan je klas dat dit een discussiemuur is, waarop alle kinderen hun mening kwijt kunnen over wat typisch voor jongens en voor meisjes is. Nodig de kinderen uit om gedurende een aantal dagen op de strook te schrijven, tekenen, foto’s te plakken, enz. Leg meteen ook uit dat deze strook een waardeschaal voorstelt: hoe meer naar links of rechts ze iets schrijven, tekenen of plakken, hoe typischer ze dat vinden voor een bepaalde groep; hoe meer naar het midden, hoe minder typisch.

Afhankelijk van de maturiteit van je klas, kan je de kinderen over de door hun klasgenoten gekozen eigenschappen laten discussiëren via post-its. Wanneer een kind bijv. uiterst rechts een foto van ‘koken’ heeft geplakt, kan een ander kind hierop een post-it plakken met de boodschap ‘Niet

akkoord. Papa kookt elke avond (en het is zelfs lekker ☺)’ of ‘Ja, jammer, ik wil graag koken maar volgens mama is dat niets voor jongens!’ enz. Hierop kan een ander kind weer reageren met een post-it. Op deze manier groeit de discussiewand organisch en kunnen de kinderen veilig – want via papier en niet verplicht – hun mening kwijt. De voorwaarde is wel dat de kinderen enige ervaring met discussiëren hebben en dat ze de argumenten nooit op de man spelen. Bewaak dit als leerkracht. Als je denkt dat deze discussievorm niet haalbaar is voor je klas, dan bouw je, zolang je aan deze muur werkt, elke dag een kort mondeling discussiemoment in.

Spreek sowieso af dat niemand een prent, foto of tekening van een ander kind mag verhangen. Wie het absoluut oneens is met een bepaalde aan jongens of meisjes toegedichte eigenschap, kan zelf diezelfde eigenschap op een andere plaats op de strook tekenen, opschrijven of plakken. Zo leren de kinderen dat iedereen zijn eigen mening heeft en dat verschillende meningen naast elkaar mogen en kunnen bestaan.

Wereldoriëntatie – 4 Maatschappij – 4.7, 4.8

Sociale vaardigheden – 1 Relatiewijzen - 1.2, 1.6, 1.9

Glazen bol (1)

Toon de cover van het boek aan de kinderen. Bedek de titel. Vraag hen in stilte naar het boek te kijken. Laat ze nog niet reageren. Verdeel de klas in drie, zes of negen groepen. De eerste groep krijgt de vertaalde titel, de tweede groep de illustratie waarop het meisje met één been fruit verkoopt en de derde groep krijgt het tekstfragment bij deze illustratie (“Dit meisje was ook arm ...onderhoudt haar familie”). In hun groepjes proberen de kinderen op basis van de informatie die ze hebben te voorspellen waarover het boek kan gaan. Ze argumenteren ook waarom ze dat denken. Na een tijdje stel je gemengde groepjes van drie samen: één kind uit de titelgroep, één uit de illustratiegroep en één uit de tekstgroep. In deze nieuwe groepjes leggen de kinderen hun kennis en voorspellingen samen. Ze brengen ook argumenten aan om elkaar te overtuigen. Elke groep schrijft één hypothese op: een kort stukje over de vermoedelijke inhoud van het boek.

Sociale vaardigheden – 1 Relatiewijzen – 1.5, 1.6

Sociale vaardigheden – 3 Samenwerking

Nederlands – 5 Strategieën – 5.1

Verwerkingsactiviteiten

Glazen bol (2)

Toon de cover opnieuw, deze keer met de titel. Welke taal is dit? Vertel de kinderen dat je het boek in het Engels zal voorlezen. Lijkt dat moeilijk of makkelijk, om naar een Engelstalig verhaal te luisteren? Bespreek de luisterstrategieën die de kinderen kunnen inzetten: hoe kunnen ze een verhaal toch begrijpen, ook al kennen ze de taal niet of niet zo goed? Geef ook het doel van de luister- en kijkopdracht duidelijk mee: na het voorlezen mogen de groepjes voor een laatste keer hun korte inhoud uit de vorige activiteit aanpassen. Zorg ervoor dat alle kinderen de prenten goed kunnen zien.

Als je het verhaal helemaal voorgelezen hebt of – bij voorkeur – hebt laten voorlezen, gaan de kinderen opnieuw in hun groepje zitten. Ze bekijken hun voorspelling en passen deze aan. Wil je werken rond spreekdurf en eigen mening, dan kan je een ‘babbelbox’ installeren: een aparte ruimte

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

---

met een camera (bijv. van een digitaal fototoestel), waar de kinderen in hun groepje over de voorleeservaring en/of het verhaal kunnen vertellen. Zorg voor enkele gerichte vragen, zodat de kinderen ‘to the point’ blijven.

Tot slot laat je de kinderen bewust nadenken over de door hen ingezette kijk-, luister- en taalstrategieën aan de hand van een stellingenspel. Verspreid vijf flappen over het bord en de muur. De kinderen moeten voldoende plaats hebben om rond te lopen van de ene naar de andere flap. Op elke flap schrijf je een stelling:

1. Ik vond het moeilijk om mijn aandacht bij de Engelse tekst te houden.
2. De meeste informatie over het verhaal haalde ik uit de tekeningen.
3. Ik kende een aantal woorden uit het verhaal uit liedjes, van de televisie of van het internet. Dat maakte het makkelijker om het verhaal te begrijpen.
4. Ik begreep een aantal woorden uit het verhaal omdat ze op woorden in het Nederlands lijken. Dat maakte het makkelijker om het verhaal te begrijpen.
5. De intonatie, mimiek en lichaamstaal van de voorlezer hielpen me om het verhaal te begrijpen.

Schrijf de stelling over de hele breedte van de flap. Halfweg het blad trek je een horizontale lijn. Helemaal links schrijf je ‘waar’, helemaal rechts schrijf je ‘niet waar’. Zo krijg je, net als bij de discussiemuur, een waardeschaal. Elk kind krijgt vijf bolletjes. De kinderen lezen de stellingen en plakken hun bolletje op een plaats naar keuze op de schaal. Bespreek opvallende resultaten op de schaal klassikaal. Wie wil, mag zijn of haar antwoord toelichten.

Nederlands – 2 Spreken – 2.6

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.6

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.3

Vertalingen puzzelen

Hang de illustraties met de Engelse tekst doorheen de klas op. Geef de kinderen per twee de vertaling van een dubbele pagina. De duo's lezen eerst hun fragment. Dan lopen ze door de klas, op zoek naar de bijbehorende Engelse tekst en illustratie. Herinner de kinderen vooraf aan de kijk-, lees- en taalstrategieën op de flappen.

De kinderen die hun vertaling bij de juiste tekst geplakt hebben, krijgen vier bolletjes in een andere kleur en duiden hun mening opnieuw aan op de flappen met waardeschalen. De laatste flap valt weg. Daarna oefenen de duo's het expressief voorlezen van hun fragment.

Wanneer alle duo's klaar zijn en hun bolletjes op de flappen geplakt hebben, bekijk je de flappen nog eens. Zijn er verschillen tussen de bijv. rode (luisterstrategieën) en groene (leesstrategieën) bolletjes? Tot slot lezen de kinderen klassikaal het boek voor aan elkaar. Elk duo brengt zijn eigen stukje zo expressief mogelijk.

Muzische vorming – 3 Drama – 3.6

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.6

Mijn taken, jouw taken

Lees de tekst bij de illustratie “A girl's life is hard” nog eens voor. Waarom is het leven van een meisje in India hard? Lijkt de kinderen dit ook een hard leven? Waarom (niet)? Toon de prent. Welke taken moet het meisje allemaal doen?

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Geef de kinderen een blanco A4-papier. Op het blad tekenen ze twee cirkels: een kleinere in het midden met een grotere er omheen. In de kleine cirkel tekenen ze zichzelf. In de grote cirkel tekenen ze de taakjes die zij thuis moeten doen. Kinderen uit een andere cultuur kan je vragen om de taken te tekenen die ze zouden hebben, mochten ze in hun thuisland wonen.

Daarna interviewen de kinderen elkaar over hun tekening. Verdeel je klas in twee groepen. De eerste groep vormt een binnencirkel, de tweede een buitencirkel. De kinderen uit beide cirkels staan met hun gezicht naar elkaar en tonen elkaar hun tekening. Kinderen die tegenover elkaar staan, stellen elkaar een opgelegde vraag. Op jouw teken schuiven ze een plaatsje door, waarop je een nieuwe vraag stelt, enz. Mogelijke vragen zijn:

1. Wat is jouw favoriete taak? Waarom?
2. Welke taak vind je vreselijk? Waarom?
3. Welke taak duurt het langst? Hoeveel minuten spendeer je er per dag aan?
4. Welke taak van je gesprekspartner zou je wel eens willen overnemen? Waarom?

Wereldoriëntatie – 4 Maatschappij – 4.7

Sociale vaardigheden – 1 Relatiewijzen – 1.2, 1.6, 1.8

Nederlands – 2 Spreken – 2.1

De onzichtbare kooi

Sta stil bij de prent met de vogel in de kooi. Waarom wordt het meisje met een vogel vergeleken? Hoe wordt de vogel genoemd? Welke twee keuzes heeft het meisje, als de deur geopend wordt? Waarom zou ze voor de ene respectievelijk de andere optie kiezen? De kinderen beelden zich in dat zij zelf de vogel zijn. Welke keuze zouden zij maken? Laat hen heel goed verwoorden waarom ze dit zouden doen. Kunnen de kinderen zich deze situatie voorstellen? Wie heeft zich ook al eens als een vogel in een kooi gevoeld? Hoe voelden ze zich dan? Is een kooi altijd negatief, of soms ook positief? Wanneer?

Vervolgens knutselen de kinderen zelf de prachtigste vogel die ze ooit gezien hebben. Kies zelf een techniek die je het best ligt: met klei, verf en vernis; met hout, papier en veren; met stof; met origami... Als je bij Google Afbeeldingen 'vogels knutselen' ingeeft, dan krijg je een waaiër aan leuke, haalbare ideeën. Op de blog *Lili M* (<http://lilimsadventures.blogspot.be/2010/11/birds.html>) zie je hoe je met mooi papier en wat gekleurde linten prachtige vogels kan maken.

Zet een oude vogelkooi in de klas. Open het deurtje. De kinderen kiezen zelf waar ze hun vogel hangen: veilig binnen, dicht bij de deur, piepend om de hoek of lekker buiten de kooi.

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1, 3.2

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4, 1.5

En verder

Lekker anders

Hou een kringgesprek rond anders-zijn. Vertrek vanuit het boek. Lees de laatste pagina nog eens voor. Waarom wil de jonge vrouw anders zijn? In vergelijking met wie wil ze anders zijn? En waarin wil ze anders zijn? Vernauw het thema dan tot de leefwereld van de kinderen. Wie voelt zich soms anders? Wie is graag anders, wie niet? Hoe voelt het om anders te zijn?

Natuurlijk is iedereen anders. Niet alleen qua uiterlijk maar ook vanbinnen. Laat de leerlingen even nadenken over wat hen vanbinnen anders maakt dan anderen. Geef eventueel eerst een aantal voorbeelden over jezelf. Vervolgens ga je de kring af. Elk kind noemt iets waarin hij of zij zelf

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

---

anders is dan anderen. Sluit af met een complimentenronde: de leerlingen bedenken iets waarin hun linkerbuur anders is en formuleren dit in complimentvorm.

Werk je graag met foto's? Laat de kinderen aanwijzen, tonen of uitbeelden waarin ze anders zijn en neem een foto.

Sociale vaardigheden – 1 Relatiewijzen – 1.1, 1.2, 1.7

Nederlands – 2 Spreken – 2.1

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.3

Brief aan de toekomst

Over de toekomst schrijft Amrita Das op het einde: “[N]u zit ik hier, na te denken over mijn eigen toekomst als vrouw. Sommige dingen liggen vast, maar meestal is het leven een kwestie van wat je op je weg tegenkomt en hoe je de toekomst tegemoet gaat – er is twijfel in mijn hart, maar geen angst, en vooral: er is hoop.” Projecteer het citaat en lees het nog eens voor. De kinderen vertellen in eigen woorden wat er staat. Als je veel tijd hebt, kan je hierover filosoferen met de kinderen:

- Ligt de toekomst voor een deel vast? Waarom denk je dat?
- Kan je zelf je toekomst kiezen? Hoezo?
- Kan je in de toekomst kijken?
- Kunnen waarzeggers in de toekomst kijken? Hoe weet je dat?
- Hebben dieren een toekomst? Planten? Huizen?

Hoe Das haar eigen toekomst ziet, geeft de illustratie prijs. Projecteer deze illustratie. Wat is haar toekomstdroom? Hebben de kinderen zelf een toekomstdroom? Beeld je in dat er een persoon bestaat die kan bepalen hoe je toekomst eruit ziet. Wat zou je vragen? Hoe moet je toekomst eruit zien?

De kinderen denken na over deze vraag en schrijven een brief aan Meneer of Mevrouw Toekomst. In deze brief beschrijven ze hun droomtoekomst in geuren en kleuren. Wie wil, mag zijn of haar brief voorlezen. Rol de brief op en knoop hem dicht met een lint of strik. Bevestig de briefrolletjes aan de vogels in de kooi.

Nederlands – 4 Schrijven – 4.3

Sociale vaardigheden – 1 Relatiewijzen – 1.6

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1

De kleren maken de man

Projecteer twee illustraties uit het boek. Schrijf volgende vragen aan het bord:

- Spreken de illustraties je aan?
- Heb je al eerder zulke tekeningen gezien?
- Waaraan doen deze illustraties je denken?

De kinderen kijken eerst in stilte naar de illustraties, terwijl ze over de vragen nadenken. Daarna overleggen ze in kleine groepjes. Bespreek klassikaal wat deze illustraties zo bijzonder maakt. Valt het de kinderen op hoe weinig wit je op deze tekeningen ziet? Elke witruimte wordt immers opgevuld met geometrische figuren, bloemen of patronen. Dit is kenmerkend voor de folkloristische Mithilastijl. Vestig de aandacht van de kinderen op de prachtige patronen in de kleren van de personages. Elk kledingstuk heeft een uniek patroon, opgebouwd uit lijnen, streepjes, kruisjes, bolletjes, ruitjes, cirkels, enz. Dit vraagt naar meer!

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

De kinderen ontwerpen zelf kledingstukken in Mithila-stijl voor een papieren pop. Patronen voor papieren poppen vind je makkelijk op internet. Zoek op 'paper doll' of 'paper doll pattern'. Ook de kledingstukken ontwerpen de kinderen op papier.

Inspiratie voor de patronen zoeken de kinderen op voorhand op het internet. Schrijf als zoekterm 'Mithila painting' of 'Madhubani art' op het bord. De kinderen kopiëren een opgegeven aantal patronen naar een Word-document en printen dit uit. Je kan hen ook traditionele Indische kledingstukken laten opzoeken (bijv. een sari of een salwar kameez) en zowel de naam als het kledingstuk laten kopiëren. Leg zeker ook het *Klerenboek* van Joëlle Jolivet op de leestafel. Op *ntr: schooltv* vind je ook een filmpje over kleding in India (<http://www.schooltv.nl/video/indiase-mode-van-sari-tot-hippe-jeans/#q=india>).

Wanneer de kinderen voldoende inspiratie hebben, gaan ze zelf aan de slag. In potlood ontwerpen ze een kledingstuk. Om zeker te zijn dat het kledingstuk mooi op de pop past, kan je met calqueerpapier werken. Door elk kledingstuk van enkele flapjes te voorzien, kan je de papieren kleren makkelijk aan de pop bevestigen. De patronen tekenen de kinderen met fijne, gekleurde stiftjes. Stel de poppen op een duidelijk zichtbare plaats op school tentoon.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.1, 1.2, 1.4, 1.5

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

ICT – 5 en 6

Meisjes in India

Wil je naar aanleiding van dit boek rond kinderrechten werken? Op internet vind je veel materiaal rond de positie van vrouwen en meisjes in India. Op de website van Unicef (<http://www.unicef.be/wp-content/uploads/2014/05/Leerboekje-Stap-na-stap-dichter-bij-school.pdf>) kan je het werkboekje *Stap na stap dichter bij school* downloaden, waarin verschillende redenen aangekaart worden waarom kinderen, vooral meisjes, in India niet naar school kunnen. Telkens wordt dit gekoppeld aan de rechten van het kind. De handleiding voor leerkrachten kan je downloaden op <http://www.unicef.be/wp-content/uploads/2014/05/PD.pdf>. In het *Schooltv-weekjournaal* van 18/01/2013 (<http://www.schooltv.nl/video/schooltv-weekjournaal-noordzuidlijn/#q=india>, 14'11- 19'32) zit een item over geweld tegen vrouwen en meisjes in India.

Wereldoriëntatie – 4 Maatschappij – 4.1, 4.7, 4.8, 4.13

Wereldoriëntatie – 6 Ruimte – 6.9

Nederlands – 1 Luisteren – 1.7

Bibliografie

Klerenboek / Joëlle Jolivet, Manteau, 2008

Lestip 5 – door Hedwige Buys

Ріпка. Стара казка, по-новому розповів Іван Франко
[Het knolraapje]
Ivan Franko, Romana Romanyšyn en Andrij Lesiv (ill.)
Bohdan, 2012
ISBN 9789661024839

Vertaling: Marina Snoek
Bewerking: Edward van de Vendel
(Boek uit Oekraïne, vertaald uit het Oekraïens)

Korte inhoud

Op een dag plant opa Androesjka een kleine knolraap op zijn land. Toegewijd zorgt hij voor het plantje en volgt hij het groeiproces. Het raapje wordt een raap! Bij het oogsten krijgt hij het niet uit de grond, zelfs niet wanneer oma Matroesjka, hun kleindochtertje, de hond en de poes komen helpen. Een kleine muis blijkt het verschil te maken.

Van dit oorspronkelijk Russische stapelverhaal verschenen doorheen de jaren verschillende versies. In deze Oekraïense uitgave werd het principe van de herhaling zowel in de vormgeving als in de tekst doordacht verwerkt. De tekst en de kleurrijke illustraties, die vaak over twee pagina's doorlopen, vullen elkaar mooi aan.

Aanzet

Dit boek zit in een soort van doosje. Het piept er voor de helft uit. Haal het boek tevoorschijn door het langs de bovenkant uit zijn omhulsel te trekken – een beetje zoals opa Androesjka het knolraapje uit de grond moet trekken.

Toon eerst het doosje. Daarop staan de titel van het boek en een decoratieve herhaling van gestileerde planten. Vraag de kinderen om de titel te lezen en voor zichzelf te noteren waarover het boek zou kunnen gaan. Kinderen die Oekraïens begrijpen, hebben bij deze opdracht natuurlijk een voetje voor!

Toon daarna de cover van het boek. Daarop staan de titel en een afbeelding. Vraag opnieuw waarover het boek zou kunnen gaan. Herhaal die vraag bij het tonen van de titelpagina van het boek en bij het eerste tekstfragment. De daaropvolgende pagina, met de illustraties van de verschillende figuren, toon je nog niet.

Sta nu vooral stil bij de tekst. Wie kan deze tekst lezen? Kinderen die dat kunnen, mogen dat in stilte doen, maar verklappen niet wat er staat. Beschouw hen als bondgenoot tijdens de verdere verkenning.

Vraag de kinderen wie zin heeft om dit boek te lezen. Waarom (niet)?

Daarna stel je het boek voor, in eerste instantie zonder de tekst voor te lezen. Zorg voor een opstelling waarbij alle kinderen de illustraties kunnen zien. Het is de bedoeling dat de kinderen geleidelijk verbanden leggen tussen de tekeningen. Besteed nog geen aandacht aan details. Nadat je alle illustraties getoond hebt, bied je de kinderen de kans om te reageren. Benadruk vooral dat je dit boek kan begrijpen zelfs zonder de taal te kennen. Hoe voelt het om een taal niet te kennen en toch te begrijpen door de illustraties? Hun ervaringen moeten zich niet beperken tot dit boek.

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Herbekijk samen de illustraties. Lees nu gelijktijdig de vertaling voor. Kinderen die vertrouwd zijn met de Oekraïense taal laat je de oorspronkelijke tekst voorlezen. Geen Oekraïense moedertaalsprekers in je klas? Beluister dan het O Mundo-audiofragment bij dit boek. Daarin leest een moedertaalspreker het volledige verhaal voor.

Situeer Oekraïne op de wereldkaart. Prik een vlaggetje met een verkleinde cover van *Het knolraapje* bij het land. Doe dat voor elk O Mundo-boek waarmee je werkt. Zo breng je de literaire wereldreis die jullie maken in beeld.

Wie iets over het land kan vertellen, geef je daar de kans toe. Op Wikipedia is meer informatie te vinden, ook over de recente politieke ontwikkelingen in Oekraïne. Afhankelijk van de doelgroep waarmee je werkt kan je die informatie gebruiken.

Geef het boek een plek in de boekenhoek waar kinderen het zelfstandig kunnen inkijken. Zo geef je hen de kans om de illustraties nader te bekijken. Zien ze de lintmeter? En merken ze ook iets bijzonders in de typografie op? Zien ze dat de manier waarop letters van een woord zijn vormgegeven iets verklapt over de inhoud van het woord?

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4

Nederlands – 3 Lezen – 3.5

Nederlands – 2 Spreken – 2.1

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

Wereldoriëntatie – 6 Ruimte – 6.7

Verwerkingsactiviteiten

A ripka is een knolraapje

Beluister (opnieuw) het O Mundo-audiofragment bij dit boek. Daarin leest een moedertaalspreker het verhaal voor. Laat de kinderen de correcte uitspraak van het woord *ripka* ('knolraapje') ontdekken. In het boek wordt het Cyrillische alfabet gebruikt. Vergelijk de letters en de uitspraak ervan met de Nederlandse taal en het Nederlandse alfabet. Zien en horen ze overeenkomsten en verschillen? Laat ze ook de namen van de personages vertalen en vooral verklanken. Op Wikipedia worden de kenmerken van het Cyrillische alfabet en de landen waar het gebruikt wordt, uitgebreid beschreven. Zijn er kinderen die het Cyrillische alfabet gebruiken? Sta er dan langer bij stil.

Verwijs vervolgens opnieuw naar de notities die de kinderen maakten bij het bekijken van de allereerste illustratie. Wie had al de naam 'raap' of 'knolraap' achterhaald? Hoe kwam dat? Konden ze *ripka* vertalen of herkenden ze de groente op basis van de illustratie? Kan iemand '(knol)raap' in een andere taal vertalen?

Hang een afbeelding van een knolraap op het prikbord en noteer er de Nederlandse en Oekraïense naam onder, telkens voorzien van het lidwoord. Vraag de kinderen om de naam van deze groente in zoveel mogelijk verschillende talen op te zoeken (of er thuis naar te vragen). Met hun input vul je het bord aan. Laat de verzameling knolrapen in vertaling groeien en wek belangstelling, verwondering en waardering voor de verschillende letters en uitspraken van dezelfde groente in verschillende talen.

Aan de hand van de vertalingen kan je misschien samen ontdekken in welke landen knolrapen gekend zijn en in welke landen knolrapen niet worden geteeld, noch gegeten. Op een wereldkaart kan je dat visualiseren met kleine knolraap-vlaggetjes.

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.1, 6.2

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Eeuwenoud stapelverhaal

Sta verder stil bij het verhaal:

- Kan wat er verteld wordt echt gebeuren?
- Wat valt je op als je het verhaal beluistert? (rijm, herhaling, er komt telkens een personage bij dat dezelfde handeling uitvoert – de personages stapelen zich als het ware op, we noemen dat een ‘stapelverhaal’)
- Ken je nog andere stapelverhalen?

Het stapelverhaal over het knolraapje bestaat al heel lang. Het wordt op verschillende manieren verteld. Je vindt een bewerking van het knolraapverhaal in de lestips bij *Davidam va Davidam*, een boek uit Iran van M.H. Mohammadi met illustraties van Hassan Amekan (ill.). *Davidam va Davidam* is een boek uit het eerste O Mundo-pakket. Lestips bij die bewerking vind je hier: http://voorlezen.be/lestips_omundo/O_Mundo_lesiran.pdf.

Heb je meer tijd? Pak het dan groots aan en organiseer een vertelnamiddag met een zo breed mogelijk publiek. Stapelverhalen werden immers ook mondeling van de ene generatie vertellers op de andere generatie vertellers doorgegeven. Brainstorm met de kinderen:

- Wat is een goed moment voor een vertelnamiddag?
- Wie nodig je uit?
- Hoe kondig je de vertelnamiddag aan? (Werk je met affiches? Wanneer moeten ze dan klaar zijn, welke info moet erop staan, waar moet je ze hangen?
  - Hoe verwelkom je de luisteraars?
- Wat vertel je de luisteraars vooraf, voor je het verhaal brengt?

Nederlands – 4 Schrijven – 4.8

Nederlands – 5 Strategieën – 5.1, 5.2, 5.3, 5.4

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.6

Schimmenspel

De eenvoud en de herhaling in het verhaal lenen zich uitstekend tot verwerking in een schimmenspel. Je kan kiezen voor een schimmenspel waarbij je de uitvergroete figuren uit het verhaal gebruikt of voor een levend schimmenspel. Bij een levend schimmenspel beelden de kinderen de personages uit. Google op ‘schimmenspel’: je vindt uitgebreide info over decoropbouw, schimmenfiguren én oefeningen om een levend schimmenspel voor te bereiden. Selecteer de geschikte oefeningen voor jouw klasgroep. Voorzie vooraf voldoende tijd om te oefenen in het voorlezen of vertellen van het verhaal, terwijl de figuren achter het doek bewegen. Nodig de kinderen uit om ook tijdens de voorbereiding elkaars werk kritisch te bekijken.

Muzische vorming – 3 Drama – 3.2

Muzische vorming – 4 Beweging – 4.2, 4.6

De hele wereld in de rekken

Het lijkt wel alsof de wereld steeds kleiner wordt: we kunnen steeds meer voedingsproducten uit andere landen en culturen proeven. Ga met je klas naar wat winkels in de buurt en verken het rijke aanbod. Belicht de twee kanten van het verhaal. We hebben enerzijds meer mogelijkheden dan vroeger om producten van over de hele wereld snel tot in België te transporteren. Anderzijds brengt dat milieuproblemen met zich mee (luchtvervuiling e.a.). Als tegenreactie ontstaan nu steeds meer

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

---

initiatieven om lokale producten van boeren in de buurt te kopen (bijv.: biologische groentepakketten).

Wereldoriëntatie – 2 Techniek – 2.17, 2.18

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.24, 1.25

Aanbod grondig verkend? Laat kinderen afbeeldingen zoeken van het fruit of de groente die ze ontdekten. Nodig hen uit om een beeldwoordenboek te gebruiken (zie: Bibliografie), of websites die groenten en fruit afbeelden (vergeten groenten vind je bijvoorbeeld op www.dewassendemaan.be). Verwijs ook naar *Het knolraapje* zelf: ze vinden er verschillende illustraties van groenten.

Voorzie blanco kaartjes waarop ze de illustratie kleven, en de naam en het lidwoord van de groente of het fruit noteren. Met de kaartjes maken ze een kwartetspel of een memory. De kaartjes zijn ook de perfecte visuele ondersteuning bij een gesprek over groenten en fruit en hoe je die kan classificeren:

- Groente of fruit?
- Inheems of uitheems?
- Zaden, knollen, bollen, bladeren of wortels?
- Gedroogd of vers?
- Gekend of vreemd?
- Rauw eten of koken?

Voor meer info over werken rond groenten en fruit in de klas, zie: Bibliografie.

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.3

Wereldoriëntatie – 7 Brongebruik

De hele wereld in de keuken

De kinderen kunnen zich, na de verkenning van het verhaal, beter voorstellen wat een knolraapje is. Knolraapjes worden nog weinig geteeld, ook al zijn ze seizoensgebonden te koop. Gegeten worden knolraapjes ook niet meer zo vaak. Dit is het moment om een écht exemplaar te bekijken en te proeven, net zoals in het boek.

Geef de kinderen een afbeelding van een knolraap mee naar huis. Ze vragen (groot)ouders of zij deze ‘vergeten groente’ kennen. Met hulp van een volwassene zoeken ze een knolraap-recept, proberen het uit, fotograferen elke tussenstap en noteren er uitleg bij. Alle recepten verzamel je in een klassikaal receptenboek. Uitgangspunt voor dat receptenboek kan ook iets anders zijn, bijv.: recepten uit alle landen van de hele wereld, recepten van de lievelingsgerechten van de kinderen... Ze kunnen het proces ook filmen.

Let wel: dit is geen evidente opdracht. Niet elk kind heeft thuis de (financiële) mogelijkheden of een volwassene ter beschikking om deze opdracht uit te voeren. Voorzie daarom ook een klassikaal alternatief. Je kan met de klas bijvoorbeeld een recept uitzoeken, het samen met hen bereiden in de schoolkeuken, het proces fotograferen en filmen etc.

Wereldoriëntatie – 2 Techniek – 2.9, 2.12, 2.13

Wereldoriëntatie – 7 Brongebruik

Muzische vorming – 5 Media – 5.3

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

De hele wereld in de tuin

“Op een mooie dag in mei bewerkte opa zijn akker met een hak en een schop. Hij harkte stro bijeen en gooide dat als mest de aarde op.” Hier start het groeiproces van het knolraapje.

Beschik je over een kleine schooltuin, ga dan zelf aan het kweken. Je kan knolraapjes telen, maar ook andere gewassen. Radijsjes zijn een mooi alternatief voor knolraapjes. Ook radijsjes ontwikkelen zich snel tot kleine knolletjes. Net zoals in het verhaal kunnen de kinderen het groeiproces volgen. Voor suggesties om een schooltuintje aan te leggen, zie: Bibliografie.

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.22

Nederlands – 4 Schrijven – 4.4

Zo groot als een...

“Het knolraapje werd zo groot als een muis, als een biet, als een vuist, als een dubbele vuist. Daarna zo groot als opa’s eigen hoofd.”

Noteer de vijf bovenstaande stappen in het groeiproces op afzonderlijke stroken. De kinderen koppelen die stroken aan de juiste illustraties in het boek. Wijs ze op de geijkte manier om een lengte te berekenen en te noteren (cf. de lintmeter op de illustraties), en op de poëtische lengtebeschrijvingen in het verhaal.

Laat hen zoeken naar niet-geijkte manieren om de grootte van de plantjes te beschrijven, bijv. van de radijsjes of tuinkers of zonnebloemen die ze geplant hebben. Ze mogen die groei niet in centimeters uitdrukken. Kleine plantjes als tuinkers meten ze wellicht anders dan zonnebloemen. Tuinkers is bijv. zo groot als een pink, zonnebloemen kunnen zo groot worden als een lagereschoolkind.

Wiskunde – 2 Meten – 2.1, 2.2, 2.3, 2.8

Bibliografie

Boek

Van Dale groot beeldwoordenboek / Jean-Claude Corbeil en Ariane Archembault, Van Dale Lexicografie, 2004

Websites

lessenpakket over groente en fruit: www.lessenpakket.be/lesson/index.phtml?id=2

Tutti Frutti, nieuw lesmateriaal over groenten en fruit: <http://www.fruit-op-school.be/>

www.leefmilieubrussel.be

www.natuurpunt.be/nl/wat-kan-jouw-klasschool-doen

www.landelijkegilden.be/schooltuin

www.velt.be

www.natuurmilieuweb.nl

Lestip 6 – door Marit Trioen

Rabotsjaja azboek = Рабочая азбука
[Een Russisch beroepen-ABC]
Joseph Brodsky en Igor Olejnikov (ill.)
Akvarel, 2013
ISBN 9785445302001

Vertaling: Pieter Boulogne
(Boek uit Rusland vertaald uit het Russisch)

Korte inhoud

In dit vrolijke ABC-boek ontdekken kinderen het Russische alfabet op een speelse manier aan de hand van beroepen. Op elke pagina vind je een letter, een kort rijmpje over een beroep dat met deze letter begint en een paginagrote illustratie. Sommige versjes zijn wat stoffig – Nobelprijswinnaar Joseph Brodsky schreef ze als jonge twintiger in de jaren '60 – maar de knappe en speelse vertaling van Pieter Boulogne blaast hen nieuw leven in.

De fantasierijke, levendige illustraties nodigen uit tot kijken, zich verwonderen en herbekijken. Door in de illustraties naast de beroepen ook andere woorden die met dezelfde letter beginnen te verwerken, creëert illustrator Olejnikov een grappig, soms knotsgek universum. Zo heeft de piloot een kikker op zijn hoofd, zit het kindermisje met haar peuters op de rug van een neushoorn en zwaait de spoorwagwerker een groepje giraffen uit.

De kinderen zullen ogen en oren tekort komen!

Aanzet

Later word ik...

Als inleiding op het boek vraag je de kinderen thuis een tekening te maken van hun droomberoep. Op de tekening schrijven ze ook de naam van dit beroep. Anderstalige kinderen noteren de naam in het Nederlands én in hun thuistaal. Spreek af met de kinderen dat ze hun droomberoep niet aan elkaar mogen verklappen.

Verzamel de tekeningen tegen een afgesproken tijdstip. In kleine groepjes gaan de kinderen raden wie van welk beroep droomt. Organiseer dit op een speelse manier, bijv. met een quiz of door op bord alle namen en alle beroepen te schrijven, waarbij de kinderen verbinden wat bij elkaar past. Als je veel kinderen met een andere thuistaal in de klas hebt, is het leuk om de beroepen in hun thuistaal, en niet in het Nederlands, aan het bord te schrijven of af te roepen. Zorg dan voor heterogene taalgroepjes. Zo krijgt de thuistaal een positieve rol in de klas én wakker je de taalinteresse van de kinderen aan.

Tot slot hang je alle tekeningen aan het bord. Deel post-its uit. Kinderen met een andere thuistaal vertalen de verschillende beroepen in hun thuistaal; Nederlandstalige kinderen zoeken de Engelse of Franse vertaling in een woordenboek of anderstalig prentenboek. Plak de vertalingen op of rond de tekeningen. Ga met je klas in op de verschillen en overeenkomsten tussen talen. Welke beroepen

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

---

klinken in elke taal ongeveer hetzelfde? Welke beroepen klinken in elke taal anders? Hoe komt dat, denk je? Welke talen lijken erg op elkaar? Welke talen hebben haast niets gemeenschappelijks?

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1, 3.3

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4, 1.6

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.1, 6.2, 6.4, 6.5

Cover

Projecteer de cover. Geef de kinderen voldoende tijd om de cover in stilte te bekijken. Daarna stel je gerichte vragen:

- Waarover gaat het boek?
- Welke beroepen zie je?
- In welke taal is het boek geschreven?
- Wie kan de titel aanwijzen?
- Wat zou er boven en onder de titel staan? (de namen van de auteur en de illustrator)
- Welke letters komen ook in het Nederlandse alfabet voor? Welke letters niet?

Laat de titel in het Russisch voorlezen of horen. Welke letters zien er hetzelfde uit, maar klinken anders dan in het Nederlands? Welke klanken zijn nieuw?

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.2, 1.3

Nederlands – 5 Strategieën – 5.1

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.1, 6.2

Азбука (of: ABC)

Blader met de kinderen door het boek. Welk soort boek kan dit zijn? Wat is speciaal? Merken de kinderen zelf niet op dat het een alfabetboek is, dan help je hen gericht te kijken. Wat zijn die tekens bovenaan? Waarom staan deze letters daar? En waar vind je die specifieke letter nog terug? Vervolgens leert een Russische klasgenoot of ouder de kinderen aan de hand van het boek het Russische alfabet aan. Zitten er geen Russische kinderen in je klas? Op YouTube vind je verschillende Russische ABC-filmpjes.

Nederlands – 5 Strategieën – 5.1

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

Verwerkingsactiviteiten

Strategisch kijken en luisteren

Maak strookjes met de Nederlandse vertalingen van de beroepen uit het boek. Verdeel de strookjes onder de kinderen. Differentieer: taalsterkere kinderen geef je moeilijker vertaalbare beroepen.

Daarna leest een kind of ouder het boek in het Russisch voor: letter per letter, beroep per beroep. Je kan natuurlijk ook het O Mundo-audiofragment gebruiken dat je van de site kan downloaden.

De letters waarbij de auteur geen beroep vond, sla je voorlopig over. Zorg ervoor dat alle kinderen de illustraties goed kunnen zien. Wanneer de kinderen denken dat het beroep op hun strookje aan de beurt is, steken ze het strookje omhoog. Bewaak het tempo: op strookjes die op een fout ogenblik getoond worden, kom je pas helemaal aan het einde terug. Brainstorm ook vooraf met de kinderen over hoe ze deze oefening tot een goed einde kunnen brengen. Welke strategieën kunnen

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

---

ze gebruiken als ze de taal niet begrijpen? Waarop gaan ze letten? Over welke informatie beschikken ze?

Na het voorlezen peil je naar de luisterervaring van de kinderen. Was het moeilijk om aandachtig te luisteren? Heb je iets niet begrepen? Hoe komt dat? En vooral: hoe voelde dat?

Nederlands – 2 Strategieën – 5.2, 5.3, 5.4

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.3

Vertaling teveel?

Hang de prenten uit het boek op in de klas. Geef de kinderen per twee een kopie met de (dubbele) vertaling van een versje. Eerst lezen de duo's in stilte de tekst. Daarna lopen ze rond om de prenten te bekijken en plakken ze met plakband of washi-tape de vertaling bij de juiste prent. Groepjes die snel klaar zijn, geef je een tweede vertaling.

Als alle groepjes klaar zijn, controleren de kinderen zelf of de vertalingen aan de juiste prenten gekoppeld zijn. Vervolgens geef je de duo's opnieuw een vertaling en de bijbehorende prent. Samen discussiëren ze over de volgende vragen:

- Hoe kan het dat er twee vertalingen zijn, terwijl er maar één Russisch rijmpje is?
- Wat is het verschil tussen de twee vertalingen?
- Waarom heeft de vertaler niet zelf één vertaling gekozen, maar heeft hij ze allebei meegegeven?
- Stel: je bent een uitgever en wil een Nederlandstalige versie van dit prentenboek maken. Welke vertaling zou jij dan kiezen? Waarom?

De kinderen overleggen eerst per twee, daarna wisselen ze hun ideeën uit in groepjes van vier. Na een afgesproken tijd overloop je klassikaal de antwoorden en meningen van de verschillende groepjes.

Nederlands – 3 Lezen – 3.5

Muzische vorming – 3 Drama – 3.1

Sociale vaardigheden – 1 Relatiewijzen – 1.6

En verder

Het grote lichaams-ABC

Wil je nog meer met het Russisch doen? Daag je klas uit om een Russisch lichaamsalfabet te maken. Deze activiteit bevordert de samenwerking en klasbinding. De kinderen zijn immers afhankelijk van elkaar voor het slagen van de opdracht. Bekijk ter inspiratie enkele voorbeelden met het Latijnse alfabet (zie: Bibliografie). Voorzie voldoende digitale camera's. Verdeel de kinderen in groepjes van drie en verspreid de letters van het Russische alfabet over de verschillende groepjes. De kinderen proberen deze letters met hun lichamen te vormen. Daarvoor moeten ze nauw samenwerken: één kind geeft instructies, een ander kind vormt de letter en een derde neemt de foto. Ze mogen één letter ook met twee vormen. Dan is het derde kind tegelijk fotograaf en instructiegever. Print de foto's in kleur af, lamineer ze en maak er een mooie slinger mee.

Sociale vaardigheden – 3 Samenwerking

Lichamelijke opvoeding – 1 Motorische competenties – 1.29

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.7

Muzische vorming – 5 Media – 5.3

Nederlands – 2 Spreken – 2.8

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

De wereld van Olejnikov

Hang de prenten aan een draad aan de muur. Nodig de kinderen uit om nog eens naar de prenten te kijken en hun favoriete illustratie te kiezen. Ze doen dat individueel en in stilte. Na enkele minuten plakken de kinderen een gekleurd stickertje op hun favoriete prent. Daarna kijken de kinderen nog eens aandachtig naar alle prenten. Op voorhand vraag je hen drie verschillende adjectieven te bedenken bij drie verschillende prenten. Na een afgesproken tijd gaan de kinderen naar hun plaats, waar ze op drie post-its telkens een adjectief schrijven. Vervolgens plakken de kinderen hun post-its bij de juiste prent.

Bespreek enkele prenten klassikaal. Dat kunnen de populairste prenten zijn, maar evengoed een prent waarbij een kind een opvallend adjectief plakte.

Waarschijnlijk zullen enkele kinderen ‘grappig’, ‘raar’, ‘gek’ of ‘vreemd’ als adjectief gekozen hebben. Ga hier verder op in. Wat is er zo raar of grappig aan de tekeningen? Heeft iemand hier een verklaring voor? Alleen als er een Russisch kind in je klas zit, kan je het antwoord van de klas zelf laten komen. Zo niet vertel je hen zelf hoe de vork in de steel zit (zie: Korte inhoud). Russische kinderen kunnen hun klasgenootjes op deze manier enkele van de bij een letter afgebeelde woorden leren.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.1, 1.2, 1.4

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.1, 6.2

Mijn beroepen-ABC

Projecteer de drie pagina's met letters waarbij geen beroep hoort, zonder de vertaling. Stimuleer de kinderen om logisch te denken. Waarin verschillen deze drie illustraties van de andere? Waarom staat hier een wasbeer afgebeeld en geen beroep? Welke houding neemt de wasbeer aan? Waarom? Waarschijnlijk zal iemand wel opperen dat met deze letter misschien geen beroep begint in het Russisch. Lees dan de vertalingen van de rijmpjes voor.

Daarna maken de kinderen in kleine groepjes een eigen beroepen-ABC. Wil je iets met de meertaligheid in je klas doen, dan kan je kinderen met dezelfde thuistaal samen aan een ABC in hun thuistaal laten werken. Tussen haakjes schrijven ze er de Nederlandse vertaling bij.

Heb je best wel wat tijd? Laat de groepjes dan een ABC-boek maken met letters, tekst en illustraties. Geef de kinderen zeker ook de kans om elkaars talen en alfabetten te bewonderen.

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1, 3.3

Vergeten beroepen

In het boek komen enkele oude beroepen voor, zoals smid, timmerman en staalarbeider. Andere beroepen, bijv. hertenfokker, komen bij ons niet of nauwelijks voor, in tegenstelling tot in andere landen. Spreek met de kinderen af dat ze op een vooropgestelde dag een vergeten beroep of ambacht zoeken. Ze mogen hulp vragen aan (over)grootouders, een bejaarde buurvrouw, enz. Anderstalige nieuwkomers vraag je een beroep te zoeken dat in hun land vaak beoefend wordt, maar niet (meer) in België. Inventariseer de beroepen die de kinderen meebrachten aan het bord. Geef nog geen verdere informatie.

In een korte spreekoefening stellen de kinderen hun beroep voor. Ze vertellen wat het beroep inhoudt, waar het beoefend werd en waarom het verdwenen is. Anderstalige kinderen vertellen

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

---

waarom het beroep in hun land van oorsprong veel voorkomt. De nodige informatie zoeken de kinderen in de klas, op het internet, in boeken over (oude) beroepen of in jeugdencyclopedieën (zie: Bibliografie). Ze zoeken ook een foto. Ga zeker eens kijken op <http://geneaknowhow.net/in/beeld.htm>, je vindt er prachtige oude plaatjes van een heleboel oude beroepen en ambachten. Tijdens de spreekoefening noteren de kinderen op een kladblaadje de belangrijkste informatie over het beroep in steekwoorden. De motivatie is groot: op het einde spelen de kinderen het Grote Vergeten Beroepen-spel. Daarvoor hebben ze natuurlijk zoveel mogelijk informatie over de beroepen van hun klasgenootjes nodig. Plan de spreekoefeningen zo, dat telkens bij het begin van de ochtend en van de namiddag enkele kinderen aan de beurt zijn.

Tot slot speel je het Grote Vergeten Beroepen-spel, gebaseerd op het populaire familiespel *Time's up*. De kinderen schrijven hun vergeten beroep op een briefje. In totaal moeten er 30 beroepen zijn; het tekort vul je aan met alledaagse beroepen. Stop de 30 briefjes in een hoed, zak of washandje. Verdeel de kinderen in groepjes van vier. Het spel bestaat uit drie rondes. In elke ronde spelen de teams om beurten. Het team dat niet aan de beurt is, mag alleen kijken. Per team heb je een verteller (deze wisselt per beurt) en de 'raders'. In 40 seconden moeten de 'raders' zoveel mogelijk beroepen raden die de verteller omschrijft. Wat de verteller precies mag zeggen, verschilt per ronde.

- Ronde 1: De verteller mag zoveel zeggen als hij wil, maar hij mag de naam van het beroep niet noemen.

- Ronde 2: De verteller mag slechts één woord per beroep zeggen (bijv. 'bambi' om hertenfokker te omschrijven, of 'honing' voor imker).

- Ronde 3: De verteller mag niets meer zeggen. Hij/zij beeldt het beroep uit.

Beroepen die goed geraden zijn, mogen de teams bijhouden. Foute gokken belanden opnieuw in de hoed of zak. Na 40 seconden krijgt het volgende team dan de hoed/zak, enz. Na elke ronde noteer je het puntenaantal van de teams en verzamel je alle briefjes terug in de hoed/zak. Meer gedetailleerde spelregels vind je op <http://spelarch.khbo.be/PDFspelregels/6026.pdf>.

Leren leren – 1, 2, 3 en 5

Sociale vaardigheden – 1 Relatiewijzen – 1.4

Sociale vaardigheden – 3 Samenwerking

Nederlands – 2 Spreken – 2.3, 2.6

Nederlands – 1 Luisteren – 1.3

Wereldoriëntatie – 5 Tijd – 5.8, 5.9

Bibliografie

Boeken

Oude beroepen / Johannes Doedes De Jong, Friese Pers Boekery, 2010

Oude ambachten en beroepen / Gerjan Heij, Terra, 2009

Websites

Een waaier aan oude beroepen met prachtig, oud beeldmateriaal:

<http://geneaknowhow.net/in/beeld.htm>

Een overzicht van oude beroepen met foto: <http://www.kruibeke.be/fotoalbum/>

Informatie over oude beroepen en ambachten:

<http://www.outevents.nl/evenementen/evenementen/oude-ambachten/>

Een waaier aan ambachten met veel info: <http://www.ambachten.nl/>

Lestip 7 – door Marit Trioen

Imagina animales
[Beeldige beestjes]
Xosé Ballesteros en Juan Vidaurre (ill.)
Kalandraka, 2008
ISBN 9788496388710

Vertaling: Gorik de Henau
(Boek uit Spanje, vertaald uit het Spaans)

Korte inhoud

In dit boek is niets wat het lijkt. Grafisch ontwerper Juan Vidaurre haalde gebruiksvoorwerpen uit hun dagelijkse context en transformeerde ze tot dieren. Zo wordt een kurkentrekker een uil, een schakelaar een pinguïn en een schoen met hak een specht. Schrijver Xosé Ballesteros bedacht voor elk dier een bijzondere naam: een samensmelting van het dier en het voorwerp waarvan het dier gemaakt is. De kurkentrekker-uil wordt een 'nachtopener', de schoen-specht een 'spoen', enz. Dit taalspel stimuleert de kinderen op een ongedwongen manier om de Spaanse taal te ontdekken. Ballesteros verzong over elk dier ook een korte beschrijving. Ook hier lopen werkelijkheid en fictie door elkaar.

Imagina animales nodigt kinderen uit om op een andere manier naar de werkelijkheid te kijken. En om te spelen met taal. Het boek werkt heel inspirerend: voor je het weet, zoek je zelf naar mogelijke dieren in je keukenla.

Aanzet

Een geheimzinnige brief

Kopieer de openingstekst ("Han llegado a mi poder... retratado el professor Vidaurre") voor elk kind. Tover de kopie om tot een geheimzinnige brief: schrijf bovenaan in een professor-achtig lettertype *queridos hijos* ('lieve kinderen') en onderaan *saludos, Xosé Ballesteros* ('groetjes, Xosé Ballesteros'). Rol het stapeltje brieven op en plak de rol dicht met een wassen stempel of stop de brieven in een envelop waarop in grote, mysterieuze letters *cuidado* ('pas op') staat. Vraag een collega om op een onverwacht moment de brieven in de klas binnen te steken.

Geef elk kind een exemplaar. Wie herkent de taal? Hoe heb je deze taal herkend? Doet deze taal je aan een andere taal denken? Welke woorden begrijp je? Hoe komt dat? Waarover zou de brief kunnen gaan?

Laat een Spaanstalig kind de brief vertalen, of lees de vertaling zelf voor. Waarover gaat de brief? Waarom krijgt uitgerekend deze klas zo'n geheimzinnige brief? Laat de kinderen lekker fantaseren; vertel nog niet dat het om een boek gaat.

Nederlands – 1 Luisteren – 1.5

Nederlands – 5 Strategieën – 5.1

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.1, 6.2

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Geheimzinnige dieren

Uit de vertaling konden de kinderen afleiden dat de brief over (kiekjes van) geheimzinnige dieren gaat. Welke geheimzinnige dieren kennen de kinderen? Laat de kinderen in kleine groepjes overleggen: Welke dieren zijn geheimzinnig? Waarom? Ze schrijven de namen van deze dieren op. Inventariseer de dieren van de verschillende groepjes op een flap. Zoek naar 'geheimzinnigheidscriteria' om ze te ordenen, bijv. nachtdieren, dieren met voelsprietten, enz. Wie wil, kan tegen de volgende dag nog meer geheimzinnige dieren zoeken, thuis, op de computer, in de bibliotheek.

Bewonder de lijst met geheimzinnige dieren. Complimenteer de kinderen met hun speurwerk. Helaas staan de dieren van professor Vidaurre er niet tussen. Vertel dat je net telefoon van hem gehad hebt en dat je nu helemaal in de war bent. De professor sprak over een 'spoen', een 'slinder', een 'vlurker' en een 'zwachtarm'. Hebben de kinderen ooit over deze dieren gehoord? Misschien kan iemand één van deze dieren wel aan het bord tekenen? Welke geluiden zouden deze dieren maken? Tot welke familie behoren ze? Waar leven ze?

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1

Sociale vaardigheden – 3 Samenwerking

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.3

Op ontdekking in het boek

Wanneer de kinderen het bijna niet meer houden van nieuwsgierigheid, laat je een pak met het boek erin afleveren in je klas. Ga in een kring zitten. Haal het boek uit de doos. Bekijk de cover met de kinderen. Herkennen ze de namen uit de brief? Welk geheimzinnig dier zit in de lamp? Stond dit dier ook op de klaslijst? Blader door het boek. Laat de Spaanstalige diernamen voorlezen en bekijk de foto's. Kunnen de kinderen die geen Spaans spreken de namen vertalen? En de Spaanstalige kinderen, kennen zij deze diernamen? Klinken deze namen vreemd, grappig...? Waarom? Hebben zij enig idee hoe de auteur tot deze namen gekomen is?

Muzische vorming – 3 Drama – 3.1

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.1, 6.5

Verwerkingsactiviteiten

Puzzelen en spelen met woorden

Blader terug naar de prent van de *metrocol*. Schrijf de diernaam aan het bord. Vertel dat het woord een samensmelting is van twee andere woorden. Wie weet welke? Wat zie je op de tekening? Een meter (*metro*) en een slak. Hoe zeg je 'slak' in het Spaans (*caracol*)? Schrijf de twee Spaanse woorden onder het woord *metrocol*: *metro* + *caracol*. Zien de kinderen hoe de naam van het dier ontstaan is? Hoe zou je dit in het Nederlands kunnen vertalen? Moedig de kinderen aan om het te proberen, dé juiste vertaling bestaat immers niet. Schrijf dan de vertaling op die de vertaler van het boek koos: 'slentimeter'. Van welke woorden komt deze samensmelting? Vinden de kinderen de vertaling geslaagd? Waarom (niet)? Herhaal bovenstaande oefening met de *torotenaz*: *toro* ('stier') + *tenaz* ('koppig'), wat in het Nederlands 'halsstierige' wordt.

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Hang de overige foto's aan het bord. Naast elke foto schrijf je de Spaanse naam van het dier. Maak woordkaarten: op elke kaart staat één woord dat aan de basis ligt van de samenstelling of -smelting, bijv. *abrir*, *noche*, *pico*, *zapato*, enz. Voorzie ook kaarten met de vertalingen van deze woorden ('openen', 'nacht', 'specht', 'schoen', enz.). Hieronder vind je het overzicht van de herkomst van de woorden en de bijhorende vertaling:

- *abrenoches*: *abrir* ('openen') + *noche* ('nacht') → 'nachtopener' (naar analogie met flessenopener)
- *metrocol*: *metro* ('meter') + *caracol* ('slak') → 'slentimeter'
- *tibulatas*: *tiburón* ('haai') + *abrelatas* ('blikopener') → 'blikvraat'
- *picopato*: *pico* ('specht') + *zapato* ('schoen') → 'spoen'
- *maricierra*: *mariposa* ('vlinder') + *cerrar* ('sluiten') → 'vleutel' of 'slinder'
- *platafín*: *plátano* ('banaan') + *dolfin* ('dolfijn') → 'dolfaan'
- *pinguitor*: *pinguino* ('pinguïn') + *interruptor* ('schakelaar') → 'zwitter' ('zwart' + 'wit' + 'schakelaar')
- *serpeller*: *serpiente* ('slang') + *cremallera* ('rits') → 'slits'
- *fregulpo*: *fregona* ('zwabber') + *pulpo* ('octopus') → 'dwoctopus' ('dweil' + 'octopus')
- *mochopatas*: *mocho* ('zwabber') + *ocho patas* ('8 armen/poten') → 'zwachtarm'
- *pajador*: *pájaro* ('vogel') + *descorchador* ('kurkentrekker') → 'vlurker'
- *torotenaz*: *toro* ('stier') + *tenaz* ('koppig') → 'halsstierige'
- *llavecilla*: *llave* ('sleutel') + *avecilla* ('vogeltje') → 'sleugeltje'

Deel eerst de Spaanse woordkaarten uit aan de kinderen. Moeilijk maak je het door de kinderen alleen te laten werken, makkelijker door de kinderen in duo's de twee woorden uit één samenstelling te geven. De kinderen proberen hun woordkaarten bij de juiste prent en naam te hangen. Als alle Spaanse woordkaarten op de goede plaats hangen, krijgen de kinderen een woordkaart met de vertaling van één van de woorden. Ze proberen deze kaart onder het overeenkomstige Spaanse woord te hangen. Bespreek na elke ronde de strategieën die de kinderen gevolgd hebben om de opdracht tot een goed einde te brengen.

In kleine groepjes proberen de kinderen de Spaanse naam van het dier naar het Nederlands te vertalen. Druk hen voor ze beginnen nog eens op het hart dat er geen juiste of foute oplossing bestaat. Elke groep krijgt drie foto's uit het boek, de bijhorende Spaanse naam en de woordkaarten (Spaans en Nederlands). Is een groepje tevreden over de drie vertalingen, dan schrijven ze hun vondsten op het bord, naast de foto van het dier. Als alle dieren een Nederlandse naam gekregen hebben, deel je tot slot aan de groepjes woordkaarten uit met de Nederlandse namen die de vertaler koos ('nachtopener', 'blikvraat', enz.). Opnieuw zoeken ze de juiste prent.

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.1, 6.2

Sociale vaardigheden – 1 Relatiewijzen – 1.6

Sociale vaardigheden – 3 Samenwerking

Dierenpaspoort

Nu de kinderen zelf de namen van deze bijzondere dieren ontdekt hebben, is het tijd om zich in deze dieren te verdiepen. In het boek staan dertien dieren. Als je elk dagdeel de beschrijving van één dier voorleest, en sommige dagdelen twee (bijv. één bij het begin van de dag en één na de pauze), heb je het boek in een week uit. Zorg voor een rode draad tijdens het voorlezen: verkleed de voorlezer in

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

---

een professor, de andere kinderen worden bijv. tropische onderzoekers met een helm, verrekijker, enz. Op die manier creëer je een maximale betrokkenheid en luisterbereidheid. Laat de tekst in het Spaans voorlezen en vraag de luisteraars goed op woorden te letten die ze begrijpen. Daarna lees je de vertaling voor.

Na het voorlezen bezorg je de kinderen een kopie van de vertaling. Iedereen leest de tekst nog eens individueel. In groepjes vullen de kinderen het paspoort van het dier in. Dit paspoort kan er zo uit zien:

Naam:
Uiterlijk:
* kleur
* huid
* poten
Voortbeweging:
Woonplaats:
Voedsel:
Vijanden:
Gek weetje:

In een atlas situeren de kinderen de woonplaats van het dier. Laat ook telkens een kind of een duo een groot paspoort invullen, dat aan de muur komt, rond de wereldkaart. Met een touwtje en een speld verbind je het dier met zijn woonplaats. Op deze manier vul je na elk voorleesmoment de verzameling paspoorten op de wand aan.

Nederlands – 3 Lezen – 3.5

Leren leren – 2 en 3

Wereldoriëntatie – 6 Ruimte – 6.11

Meer beeldige bestjes

Wat vinden de kinderen van het idee van illustrator Juan VIDAURRE? Origineel, grappig, stom, geniaal, eenvoudig...? Kunnen de kinderen dat ook, gebruiksvoorwerpen omtoveren tot dieren? Uiteraard! Om het makkelijker te maken, mogen de kinderen wel iets tekenen bij hun voorwerp, zoals op de volgende blog: <http://slowrobot.com/i/53128>. Ook heel inspirerend is het boek *Wat is dat?* van Antje DAMM (zie: Bibliografie). Vraag de kinderen thuis eens rond te kijken naar inspirerend materiaal. In de keuken, een gereedschapskist of rommella vinden ze vast iets. Voorzie ook voldoende materiaal in de klas. Met klasvoorwerpen kom je al een heel eind: een lat wordt een giraf, een rolletje plakband een egel of walvis, een passer een flamingo. Laat de kinderen kiezen of ze alleen dan wel met twee willen werken. De kinderen verzinnen ook een naam voor hun dier. Deze naam schrijven ze op een mooi naamkaartje, dat ze mogen versieren. Anderstalige kinderen kiezen een naam in hun thuistaal en vertalen deze ook naar het Nederlands. Wie klaar is, vult een paspoort in van zijn/haar dier (zie: Dierenpaspoort). Stimuleer de kinderen om hun fantasie te gebruiken: hoe gekker, hoe liever.

Vervolgens stellen de kinderen in groepjes van vier hun dieren aan elkaar voor. Ze doen dat niet zomaar: ze proberen te raden hoe elkaars dieren eruit zien. Eén kind zegt de naam van zijn dier, de andere drie kinderen proberen dit dier te schetsen. Na enkele minuten – hou de tijd goed in de

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

---

gaten – toont het eerste kind de foto van zijn dier. Lijken de schetsen erop? Dan is het volgende kind aan de beurt, enz.

Met de foto's kan je ook een tentoonstelling voor andere klassen of ouders organiseren. Een heel mooi effect krijg je wanneer je elke foto ophangt in een houten wijnkistje. Deze kistjes kan je gratis bij grote supermarkten op de kop tikken. De naamkaartjes komen in de kistjes, de paspoorten er schuin onder. Misschien kan je met de klas zelfs beeldige uitnodigingen en dierenhapjes maken?

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4, 1.5, 1.6

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.3, 6.4

Sociale vaardigheden – 1 Relatiewijzen – 1.2

En verder

Op de catwalk

Wil je de kinderen doen schrijven? Laat hen, net als in het boek, een beschrijvende tekst over hun dier uitwerken. Ze vertrekken van hun paspoort en fantaseren hierop verder. Het resultaat presenteer je op een heuse beeldige dierenshow. Rol een rode loper uit. De kinderen verkleden zich in professoren, biologen, onderzoekers, safarigangers, enz. Met een grote foto van hun dier paraderen ze op de catwalk. Kinderen die graag voor een groep spreken, lezen ondertussen de beschrijvingen van de dieren voor. Als leerkracht ben je moderator: je praat de verschillende stukjes aan elkaar. Een eenvoudig idee voor op het volgende toonmoment of schoolfeest!

Nederlands – 4 Schrijven – 4.4, 4.8

Muzische vorming – 3 Drama – 3.6, 3.7

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.3

Tjiep, tweet, cui-cui

Met meertalige kinderen is het altijd dankbaar om rond dierengeluiden te werken. Dierengeluiden zijn klanknabootsingen: men probeert via taal geluiden uit de werkelijkheid na te bootsen. Toch verschillen dierengeluiden van taal tot taal. Zo zegt een haan in het Nederlands 'kukeleku', in het Frans 'cocorico', in het Spaans 'kikiriki' en in het Engels 'cock-a-doodle-doo'. Opvallend feit: katten maken in haast alle talen hetzelfde geluid. De Engelsman James Chapman ontwierp even eenvoudige als prachtige dierengeluidenposters. Je kan ze bekijken op <http://www.froot.nl/posttype/froot/hoeklinken-dieren-in-andere-talen/>. Op <http://www.esl-taalreizen.com/nl/taalvakanties/dierengeluiden.htm> kan je dan weer verschillende moedertaalsprekers beluisteren die telkens eenzelfde dier nabootsen en op <http://vimeo.com/25215616> kan je dit bekijken. Neem er ook *Het dierenwoordenboek* van Lila Prap bij (zie: Bibliografie). Laat de kinderen zelf zulke geluidsopnames of filmpjes maken van elkaar. Stel heterogene taalgroepjes samen. Elke groep krijgt de foto van een dier. Plaats deze filmpjes of geluidsopnames op je klasblog, of laat kinderen in een andere klas raden uit welke talen de verschillende nabootsingen telkens komen.

Muzische vorming – 5 Media – 5.3

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Dierelirium

Al gehoord van de ‘zeelifant’, de ‘gorzenstruis’ of de ‘kangoebrahond’? Nee? Haal dan het boekje *Het dierelirium van professor Revillod* van Javier Sáez Castán in de klas. In deze knotsgekke dierenencyclopedie is elk dier in drie delen geknipt, waardoor je zelf al bladerend en combinerend niet minder dan 4.096 diersoorten kan creëren. De kinderen zullen uren zoet zijn, speurend naar het gekste dier.

De mosterd

Juan Vidaurre liet zich voor dit boek inspireren door twee andere Spaanse kunstenaars: de fotograaf Chema Madoz en de dichter en grafisch vormgever Joan Brossa. Op de website van Chema Madoz (<http://www.chemamadoz.com/b.html>) kan je onder ‘Fotografias’ het werk van de fotograaf bekijken. In het spel tussen realiteit en fictie zie je waar Vidaurre de mosterd haalde. Klik reeks B aan en ontdek hoe een riool een afdruiptrek wordt, een bos haar een wilde zee, een pijp een trompet en een stuk schors een atlas. Geef bij GoogleAfbeeldingen ‘Joan Brossa’ in en je herkent zo de tweede inspiratiebron, vooral op grafisch vlak. Bekijk enkele kunstwerken van beide kunstenaars met de kinderen. Laat hen spontaan reageren. Zien ze de gelijkenissen tussen het werk van deze mannen en dat van Vidaurre?

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.1, 1.2, 1.4

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.1, 6.2

Bibliografie

Het dierelirium van professor Revillod / Javier Sáez Castán, De Harmonie, 2011

Het dierenwoordenboek / Lila Prap, De Vier Windstreken, 2006

Wat is dat? / Antje Damm, Gottmer, 2007

Lestip 8 – door Hedwige Buys

Annemin Cantası
[Mama's tas]
Sara Sahinkanat en Ayse İnan Alican (ill.)
Yapı Kredi Yayınları, 2013
ISBN 9789750825958

Vertaling: Hanneke van der Heijden
(Boek uit Turkije, vertaald uit het Turks)

Korte inhoud

Twee kinderen gaan met hun moeder op uitstap. Ook van de partij is mama's reuzengrote tas. Die herbergt werkelijk alles wat de kinderen nodig hebben: schone kleren, zalf en pleisters, een boek ter ontspanning, een hapje en een drankje. En de tas kan meer! Tijdens een woelige boottocht zichzelf omtoveren tot een reusachtig zeil bijvoorbeeld, zodat de boot met passagiers weer veilig de haven kan bereiken. Wat een geweldige tas. Of... wat een geweldige mama?
Een fantasierijk, toegankelijk boek met kleurrijke illustraties en weinig tekst.

Aanzet

Breng een grote (hand)tas mee naar de klas, geef ze door. De kinderen bekijken enkel de buitenkant.

- Wat is dit?
- Hoe noem je dit voorwerp in het Nederlands?
- Hoe noem je dit voorwerp in jouw moedertaal?
- Wie heeft er ook een (hand)tas?
- Wat zou er allemaal in deze handtas kunnen zitten?

Over de laatste vraag brainstormen ze niet hardop. Je deelt kaartjes uit waarop kinderen een mogelijk antwoord tekenen. Ze kleuren het voorwerp in en noteren de naam ervan, mét lidwoord. Waar nodig help je met de juiste benaming en spelling van het woord.

Alle kaartjes stop je nu in de tas. Een eerste kind haalt een kaartje uit de handtas en zegt wat erop getekend staat, bijv. 'In deze tas zit een sleutel'. Een tweede kind vult aan met het voorwerp op het volgende kaartje, bijv. 'In deze tas zitten een sleutel en een zakdoek'. Zo ga je door tot iedereen aan de beurt is geweest.

In een eerste ronde speel je met het verrassingseffect. De kinderen weten niet van elkaar wat ze in de tas hebben gestopt. Misschien kozen verschillende kinderen wel een portemonnee uit als voorwerp? Reik dan de woordenschat aan om daar humoristisch mee om te gaan: 'alweer een portemonnee', 'nog een portemonnee', 'de vierde portemonnee'... Zorg ervoor dat ze met hun intonatie het grappige van de situatie benadrukken.

Door de begrippen steeds te herhalen, worden ze beter opgeslagen in het geheugen. Kinderen die daar nood aan hebben, gebruiken de kaartjes als visueel steuntje. Deze spelvorm werkt uitstekend bij anderstalige nieuwkomers. Bij die doelgroep kan je zelf een aantal extra kaartjes met nieuwe woorden en begrippen in de handtas steken.

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Vraag in een tweede ronde om in hun opsomming het voorwerp op het kaartje niet alleen te benoemen, maar ook kort te beschrijven, bijv.: ‘een rood snoepje’, ‘een geruite zakdoek’...

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.4

Nederlands – 5 Strategieën – 5.1, 5.2

Je kan nog meer kanten op met deze oefening. Een kind haalt een kaartje uit de tas, en beschrijft het voorwerp zonder het te benoemen. De andere kinderen raden en schrijven het antwoord op – zo hou je de betrokkenheid hoog. Ter controle steken de kinderen na elke raadbeurt en op een afgesproken tijdstip gelijktijdig hun antwoord de lucht in. Wie had de meeste antwoorden juist? De opdracht wordt laagdrempeliger wanneer je groepjes en geen individuele kinderen tegen elkaar laat strijden. Anderstalige nieuwkomers stimuleer je zo meer tot meedenken en -praten.

Sociale vaardigheden – 3 Samenwerking

Nederlands – 2 Spreken – 2.6

Verwerkingsactiviteiten

Voorlezen

(Laten) voorlezen doe je eerst in de oorspronkelijke taal. Zoek een *live* moedertaalspreker, of gebruik het audiofragment op de O Mundo-website. Turkse kinderen gun je zo het plezier ‘onverwacht’ een verhaal in hun taal te horen. Zorg ervoor dat alle kinderen de illustraties goed zien tijdens de voorleesbeurt.

Na afloop vertellen eerst niet-Turkssprekende kinderen hun versie van het verhaal na. Turkse kinderen, in dit geval ‘allesweters’, sturen bij en geven aan waar die versies afwijken van het werkelijke verhaal.

Nederlands – 3 Lezen – 3.5

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.2, 1.3

Nederlands – 2 Spreken – 2.6

Illustraties

Hoe voelde het voor de niet-Turkssprekende kinderen om de taal niet te verstaan? Heeft iemand dat al eerder gemaakt? Hoe komt het dat ze af en toe toch iets van het verhaal begrepen? De illustraties vormen de sleutel tot het laatste antwoord! Ze zijn een dankbare visuele ondersteuning. Soms vertellen ze zelfs meer dan de tekst.

Bekijk ze samen gerichter. Lees bij elke prent de bijbehorende tekst en laat de kinderen aanvullen wat ze nog meer van de prent kunnen aflezen. Daarna vergelijken ze de leefwereld van de ik-figuur met de eigen leefwereld. Wat is hetzelfde? Wat is verschillend?

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.2, 1.3

Nederlands – 3 Lezen – 3.5

Vertelperspectief

Het verhaal wordt verteld door een ik-figuur. Kan iemand zeggen wie het verhaal vertelt? Een toeschouwer? Mama? Of één van de kinderen? Is dat een jongen of een meisje? Laat ze verwoorden hoe ze dat te weten zijn gekomen.

Nederlands – 3 Lezen – 3.5

Turks

Schenk verder aandacht aan de oorspronkelijke taal van dit verhaal:

- Wie kent er Turks?
- Waar spreekt men Turks? (Focus bij deze laatste vraag niet zozeer op Turkije, maar hou het zo dicht mogelijk bij de schoolomgeving. Spreken ze thuis Turks? Hoorden ze al Turks spreken in lokale winkeltjes, eet- of theehuizen, speelpleintjes, parken...?)
- Hoe klinkt Turks?
- Waarin verschilt Turks van de taal die je thuis spreekt?
- Ken jij Turkse woorden? Op nl.wikipedia.org/wiki/Turks vind je de vertaling van een aantal gebruikelijke uitdrukkingen. Dit is een moment waarop je ze samen kan uitproberen.
- Ken jij leeftijdsgenootjes die Turks spreken?

Ga daarna na in welke delen van de wereld men Turks spreekt – op Wikipedia vind je meer info. Oudere kinderen laat je de verschillende landen benoemen. Bekijk samen in welk land *Mama's tas* werd uitgegeven. Duid het land aan met een vlaggetje waarop je de cover van het boek printte.

Nederlands – 2 Spreken – 2.1, 2.2

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

Wereldoriëntatie – 6 Ruimte – 6.7

Turks bis

Het Turks maakt deel uit van de familie van Turkse talen die onderling zo nauw met elkaar verwant zijn dat sprekers van die talen elkaar grotendeels kunnen verstaan. Herkennen de Turkse kinderen in je klas dat? Ondervinden ze dat het Turks thuis verschilt van het Turks dat ze op vakantie horen? Leg de link met Zuid- en Noord-Nederlands, met Standaardnederlands en dialect.

Kennen kinderen een alternatieve of dialectbenaming voor 'een tas' (bijv.: 'kabas', 'sjakosj', 'zak'...)? Laat ze informeren bij ouders, grootouders... Bestempel geen van de woorden als verkeerd, maar reflecteer over de context waarin die alternatieven gebruikt kunnen worden. Benadruk dat afhankelijk van de zender of de ontvanger van de boodschap het ene of het andere alternatief kan worden ingezet. Zien ze ook in dat het Standaardnederlands nuttig is wanneer diverse sprekers met elk hun eigen moedertaal, of elk hun eigen dialect, met elkaar willen communiceren?

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

Nederlands – 5 Strategieën – 5.1, 5.2

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.1, 6.2, 6.3, 6.4

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1

Tekstgenre

Als je *Mama's tas* (een fantasieverhaal dat verzonden werd door de auteur) naast *Reis door Turkije* (een informatief boek met feitelijke gegevens) legt (zie: Bibliografie), dan kan je het verschil tussen fictie en non-fictie prima demonstreren.

Focus daarna op *Mama's tas* waarvan het verhaal en de illustraties nauw aansluiten bij de leefwereld van een jong kind. Overloop nog eens alle gebeurtenissen in het boek en schrijf de verschillende scènes in staakwoorden aan bod. Daarna overleggen de kinderen in kleine groepjes. Welke scène uit

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

---

het boek zou in werkelijkheid kunnen gebeuren? Welke scène is pure fantasie? Voelen ze aan dat de boottocht-scène (waarin de tas wordt omgetoverd tot een zeil) een ‘fantastische’ scène is?

Laat de kinderen nadien nieuwe scènes bedenken waarin de tas een hoofdrol krijgt. Ze kiezen zelf of die scène meer bij de werkelijkheid dan wel meer bij een fantasiewereld aansluit. Hoe ze de scène uitwerken, beslissen ze zelf: tekenen, schilderen, dramaspel, schrijven, vertellen...

Daarna presenteren ze hun scène aan de klas. Na elke presentatie vraag je de kinderen opnieuw of deze scène fictie of non-fictie, fantasie of werkelijkheid is. Zo oefen je het verschil in tekstsoort grondig in.

Nederlands – 5 Strategieën – 5.1, 5.2

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.1, 6.2, 6.3, 6.4

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.3, 6.4, 6.5

En verder

Multiculti-boekenhoek

Nodig de kinderen uit om prentenboeken uit andere landen (en in andere talen) mee te brengen. Die boeken leg je in de boekenhoek. Geef de kinderen geregeld de tijd om de boeken samen in te kijken. Individueel lezen is leuk, maar met zijn tweetjes kijken bevordert de communicatie.

Heb je een multiculturele groep, vraag de kinderen dan om een prentenboek uit hun land van oorsprong mee te brengen. Thuis verkennen ze samen met hun ouders de inhoud, nadien vertellen ze – in het Nederlands – wat er in het boek gebeurt. Bereid dit samen met hen voor. Kies je voor vertellen aan de hele groep, projecteer dan de prenten. Werk je met vertelmomenten in kleine groepjes, kies dan voor een doorschuifstelsel.

Meer Turkse boeken

Als er meerdere kinderen Turks spreken in de groep, dan is het Turkse boek *Kirmizi elma* ('De rode appel') een aanrader. Dat boek maakt deel uit van het eerste O Mundo-pakket. Een aantal werkvormen uit de lestips bij *Kirmizi elma* zijn ook bruikbaar voor *Mama's tas*. Je kan ze downloaden van de O Mundo-website.

Nederlands – 2 Spreken – 2.6

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

Bibliografie

Boeken

Reis door Turkije / Berdie Bartels en Saskia Halfmouw (ill.), Zwijsen, 2012

Kirmizi elma [De rode appel] / Feridun Oral, YKY, 2008

Websites

nl.wikipedia.org/wiki/Turks

Lestip 9 – door Hedwige Buys

Walk this World
[De wijde wereld]
Jenny Broom en Lotta Nieminen (ill.)
Big Picture Press, 2013
ISBN 9780763668952

Vertaling: Lies Lavrijsen
(Boek uit het Verenigd Koninkrijk, vertaald uit het Engels)

Korte inhoud

In *Walk this world* nodigt de auteur je uit om op één dag de hele wereld rond te reizen. Je vertrekt 's ochtends in New York en je komt er 's avonds weer toe. Daartussen bezoek je tien plekken: een stad, een land of een werelddeel. De grote, *vintage*-achtige illustraties vullen telkens een dubbele pagina en typeren de plek. Terwijl Parijs (met de Eiffeltoren en de piramide van het Louvre) als afzonderlijke stad wordt voorgesteld, krijgt Londen (met de London Tower en Big Ben) een plekje op een prent die symbool staat voor het héle Verenigde Koninkrijk (en dus vind je er ook een gestileerde afbeelding van Stonehenge). Ook Italië, Japan, Rusland, Zuid-Amerika, Australië en Afrika worden voorgesteld in het boek.

Voor wie vertrouwd is met een bepaalde plek gaat de herkenning vast snel; voor wie een plek (nog) niet goed kent, biedt het boek een mooi sfeerbeeld. *Walk this world* is geen informatieve gids, maar een speels kijkboek waarin de auteur en illustrator hun kijk geven op de wereld en de mensen die er wonen. Flapjes nodigen uit om achter deuren en ramen te gluren, korte versjes vullen de illustraties aan. Dit is een heerlijk boek om verschillende culturen mee te leren kennen.

Vooraf

Dit boek brengt vertrouwde en minder vertrouwde plekken in beeld. Maak eerst zelf de reis doorheen dit boek. Welke plekken herken je snel? Hoe komt dat? Ben je er al geweest? Of ken je de stad/het land/ het werelddeel... door films of boeken, van tv? Zijn er afbeeldingen die je niet onmiddellijk herkent?

Doe die oefening eerst alleen, daarna met iemand anders – een collega bijvoorbeeld. Ontdekt iemand andere dingen dan jij? Kan je elkaars info aanvullen? Gebruiken jullie bronnen?

Leg het boek tot slot in de lerarenkamer. Verken het met verschillende leerkrachten. Welke plekken vinden collega's makkelijker en welke net moeilijker te herkennen? Waarom?

Hou deze ontdekkingsfase in het achterhoofd wanneer je met dit boek aan de slag gaat in de klas. Kinderen zijn jonger en hebben een kleiner arsenaal aan beelden en (reis)ervaringen in hun hoofd dan volwassenen. Bij hen zullen vooral de kleuren en fijne details de sfeer bepalen, minder dan de herkenning.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.2, 1.3

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Aanzet

Vertrek van de eerste illustratie. Dat is die van New York. Verdeel de klas in groepen en geef elke groep de losse letters 'N', 'E', 'W', 'Y', 'O', 'R' en 'K' in willekeurige volgorde. Vraag elke groep om met die letters de naam van een stad samen te stellen.

Als hulp krijgen ze een aantal tips die ze slechts één per één mogen inzetten. Bijv.:

- De naam van deze stad bestaat uit twee delen.
- De stad is de grootste stad van de Verenigde Staten van Amerika.
- De stad grenst aan de Atlantische Oceaan.
- Deze stad heeft een *skyline* met vele wolkenkrabbers.
- Deze stad staat bekend om zijn gele taxi's.
- Deze stad staat bekend om zijn Vrijheidsbeeld.
- Deze stad wordt ook wel *The City That Never Sleeps* ('De stad die nooit slaapt') of *The Big Apple* genoemd.
- *The Bronx* is een bekende wijk in deze stad.
- ...

Na een afgesproken tijd mogen de groepen hun antwoord checken. Ze mogen alle mogelijke informatiebronnen raadplegen. Zelf geef je geen aanwijzingen. Daarna stelt elke groep het resultaat van het zoekproces voor:

- Vond je de naam meteen?
- Wanneer wist je zeker over welke stad het ging? Welke tip deed een belletje rinkelen?
- Welke bron heb je gebruikt ter controle?

Overloop en vergelijk verschillende bronnen om informatie te verzamelen:

- internet
- informatieve boeken of atlassen
- vragen stellen aan anderen (leeftijdgenootjes of volwassenen)

Noteer 'New York' aan bord. Wat weten ze over deze stad? Noteer de verschillende antwoorden met één staakwoord en in één kleur rond 'New York'. Bouw er een rechthoekig woordveld in een rooster mee op. Zo ontstaat een visuele overeenkomst met de illustraties in het boek. Bijv.:

	gele taxi's			lichtreclame	
wolkenkrabbers	...	NEW YORK			vrijheidsbeeld
...		appartementen		hamburgers	
	straatmuzikanten		...		

De klas gaat nu op zoek naar aanvullende informatie. Ze geven 'New York' in bij Google Afbeeldingen. Wat ze meer te weten komen door de foto's van New York vul je met een andere kleur in op het woordveld. Schenk na afloop opnieuw aandacht aan het zoekproces. Wijs hen erop hoe ze voorkennis inzetten en hoe ze die informatie aanvullen met gegevens uit diverse bronnen.

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Sommige kinderen kunnen ook over andere voorkennis beschikken die klasgenootjes aan het denken kan zetten (cf. 'Ik wist het wel, maar dacht er niet meteen aan. Pas toen klasgenootje X element Y aanhaalde, schoot het mij ook te binnen').

Leren leren – 3 en 4

Sociale vaardigheden – 3

Wereldoriëntatie – 7 Brongebruik

Verwerkingsactiviteiten

De hele wereld in één dag

Toon de eerste en laatste illustratie in het boek. Scan ze in en projecteer ze naast elkaar zodat iedereen gelijktijdig de illustraties en de details daarop kan bekijken en vergelijken met de informatie uit het woordveld. Je kan de prenten ook downloaden

(<http://www.designworklife.com/2013/10/11/lotta-nieminen-walk-this-world/>) en rechtstreeks op het *white board* projecteren.

- Wat valt je op in de tekeningen?
- Vertonen de tekeningen gelijkenissen met de foto's van New York die je eerder opzocht?
- Wat zie je nog meer?
- Welke verschillen zijn er tussen New York in de ochtend en New York in de avond?
- Welke gelijkenissen zijn er met de plek waar je zelf woont? Welke zijn verschillend?
- Welk gevoel roepen deze tekeningen bij je op?
- Zou je New York graag opzoeken? Wat zou je er dan willen doen?
- Zou je in New York kunnen wonen, denk je? Waarom (niet)?

Leren leren – 3 en 4

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.2, 1.3

Wereldoriëntatie – 6 Ruimte – 6.9

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1

Engels

Lees de Engelstalige tekst op de inleidende pagina voor. Is er iemand die de tekst begrijpt? Laat hem of haar dan vertalen en samenvatten. Is dat niet het geval? Dan kan je de tekst ook op het bord projecteren en hem opnieuw – traag – voorlezen. Herkennen ze woorden? Kunnen ze woorden uit de context afleiden? Pas als hun Engelse kennis is uitgeput, vertaal je zelf.

Leren leren – 3 en 4

Waar o waar?

Verken het boek eerst oppervlakkig. Doorblader het, toon de illustraties, lees de bijbehorende versjes. Zo krijgen de kinderen een globaal beeld van de inhoud. Daarna verkennen ze het boek grondig, bijvoorbeeld door een opdracht via contractwerk.

In kleine groepjes doorbladeren ze het boek. Op een blad noteren ze per pagina welke stad, welk land of welk werelddeel daar volgens hen geïllustreerd wordt. Ze kunnen zich laten leiden door de afbeeldingen van gebouwen, planten, fruit en vlaggen, door de huidskleur van de afgebeelde personen, door tekstfragmenten... Geef hen een wereldkaart of atlas ter ondersteuning.

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Wanneer alle groepjes het boek hebben verkend, leg je de verschillende resultaten samen. Lijken de voorstellen op elkaar of zijn er grote verschillen? Schenk ook aandacht aan de manier waarop ze tot een bepaald antwoord kwamen.

Situeer tot slot de verschillende plekken op de wereldkaart. Zijn er kinderen vertrouwd met één van deze plekken? Dan krijgen ze de kans om er meer over te vertellen.

Wereldoriëntatie – 6 Ruimte – 6.2

Leren leren – 3 en 4

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.2, 1.3

Zoekspelletje

Maak van elke illustratie een kleurenkopie. Knip daaruit verschillende details. Die bewaar je in een omslag of doosje. Eén kind neemt een stukje illustratie, het tweede kind neemt het boek erbij. Terwijl het eerste kind het stuk illustratie nauwkeurig beschrijft, gaat het tweede kind in het boek op zoek naar de afbeelding waar het fragment thuishoort.

Nederlands – 1 Spreken – 1.9

Leren leren – 3 en 4

Intussen achter de flapjes...

Geef de kinderen de kans om de illustraties achter de flapjes te verkennen. Die vertellen telkens kleine verhaaltjes waarin de tijd verstrijkt. De dieven bij de juwelier zijn daar een mooi voorbeeld van.

Verdeel de klas in duo's. Zorg ervoor dat wie niet vertrouwd is met het Nederlands samen moet werken met een klasgenootje dat vlot Nederlands kan. Elk duo kiest een prent uit en verwoordt wie er te zien is en wat er gebeurt. Op post-its in de vorm van een tekstballon noteren ze bij een personage naar keuze wat hij of zij zegt. Je kan de duo's ook eenzelfde prent laten uitkiezen. Na afloop vergelijk je de tekstballonnetjes van de verschillende groepen.

Nederlands – 5 Strategieën – 5.1, 5.2, 5.3, 5.4

Denk aan de gids!

Kinderen die één van de plekken uit het boek kennen, krijgen *De wijde wereld* mee naar huis. Ze kunnen ze het samen inkijken met hun ouders. Nadien vertellen ze aan hun klasgenootjes, illustratie bij de hand, wat ze nog meer te weten gekomen zijn.

Een variant op deze opdracht is de volgende. Eén kind speelt reisgids en stelt een stad, land of werelddeel van zijn of haar keuze zo aantrekkelijk mogelijk voor aan de toehorende 'toeristen'. Dat doet hij of zij mét het boek en de bijbehorende illustratie. Ze vertellen anekdotes en nemen de toeristen mee achter de schermen (in dit geval: achter de flapjes in het boek). Tijdens de presentatie laten ze, indien mogelijk, muziek horen die typisch is voor deze stad, het land of werelddeel.

Nederlands – 5 Strategieën – 5.1, 5.2, 5.3, 5.4

En verder

Mijn buurt - fototentoonstelling

De wijde wereld gebruikt afbeeldingen van gebouwen en personages die typisch zijn voor een bepaalde plek. Vertrek van dat principe om de schoolomgeving te verkennen. De kinderen maken in de nabije schoolomgeving foto's van gebouwen, planten, personen, activiteiten... Print de foto's en deel ze uit aan de klas die je in duo's hebt onderverdeeld. Elk duo overlegt en noteert wat er te zien is op de foto. Een kort, beschrijvend tekstje volstaat. Voor wie het Nederlands niet goed beheerst, is een versje zoals in het boek te moeilijk. Bundel de tekstjes.

Nummer de foto's en hang ze op zoals in een tentoonstelling. De kinderen maken uitnodigingen waarmee ze publiek naar de tentoonstelling lokken. Bezoekers krijgen bij het binnenkomen een kopie van de tekstbundel. Bij elk tekstje noteren ze het nummer van de bijbehorende foto.

Oefen dit op voorhand even in met de klas. Elk kind speelt bezoeker en gaat op zoek naar de juiste foto's. Zijn alle tekstjes voldoende duidelijk? Ze geven elkaar suggesties ter verbetering.

Nederlands – 5 Strategieën – 5.1, 5.2, 5.3, 5.4

Mijn buurt - sfeerbeeld

Met de foto's uit de vorige opdracht kunnen de kinderen ook een sfeerbeeld van de schoolomgeving bij elkaar puzzelen, naar analogie met de illustraties van het boek. Om de ideeën te ordenen verwijst je naar het woordveld dat je voor New York samenstelde. Daarna gaan ze aan de slag. Resultaat moet een beeld zijn waarin de verschillende foto's (of details van foto's) in elkaar lijken over te lopen. Opschriften, woorden en pictogrammen kunnen ook deel uitmaken van de collage.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4

Drie maal één

In *Atlas: een fantastische ontdekkingsreis langs de schatten van de wereld* (zie: Bibliografie), een boek uit de achtergrondbibliotheek bij het eerste O Mundo-pakket, komen een aantal landen voor die ook in *De wijde wereld* aan bod komen. Selecteer één van die landen. Laat de kinderen beide boeken met elkaar vergelijken. Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen beide boeken? Welk boek is het meest informatief? Neem er daarna een schoolatlas bij. Kijk en vergelijk opnieuw. Welke overeenkomsten en verschillen merken ze nu op? Welk boek stelt het land in kwestie het aantrekkelijkst voor?

Deze oefening is ideaal om even stil te staan bij de relatie tussen doelpubliek en tekstsoort.

- Tot wie richt dit boek zich?
- Beschrijven de boeken de werkelijkheid of fantasie?
- Waarom zou iemand één van de drie specifieke 'atlassen' willen lezen?
- Wanneer zou iemand de traditionele schoolatlas uitkiezen, wanneer *De wijde wereld*...?
- Welk boek zou je zelf het liefst lezen?
- Aan welk van de drie boeken zou je zelf willen meekijken of meeschrijven?

De drie boeken horen thuis in de boekenhoek. Ze mogen ook mee naar huis met de kinderen. Zo kan het thuisfront samen met de kinderen diverse landen verkennen.

Nederlands – 5 Strategieën – 5.1

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.7

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Een virtuele reis

Laat de kinderen de illustratie uitkiezen die het meest tot hun verbeelding spreekt. Nodig ze uit voor een virtueel bezoek aan die plek met Google Earth. Voor een handleiding om zelf wegwijs te raken (en de kinderen in je klas wegwijs te maken) in Google Earth, zie: Bibliografie.

ICT – 2

Bibliografie

Boek

Atlas: een fantastische ontdekkingsreis langs de schatten van de wereld / Aleksandra Mizielińska en Daniel Mizieliński, Lannoo, 2013

Websites

Google Earth: <http://www.google.com/intl/nl/earth/index.html>

Handleiding bij Google Earth: http://www.gerarddummer.nl/google_earth/uitleg/index.htm

Lestip 10 – door Hedwige Buys

لا تفتحي هذا الكتاب/ حين أفتح هذا الكتاب

La Taftahi Hadha al Kitab / Heena Aftah Hadha al Kitab

[Als ik dit boek open... / Open dit boek niet!]

Fatima Sharafeddine en Fereshteh Najafi (ill.)

Kalimat, 2013

ISBN 9789948202103

Vertaling naar het Nederlands: Barbara van der Hallen

Vertaling naar het Maghrebijns Arabisch: Anissa Akhandaf

(Boek uit de Verenigde Arabische Emiraten, vertaald uit het Arabisch)

Korte inhoud

Dit boek lijkt op het eerste gezicht een boek als alle andere. Maar niets is minder waar: de vorm is erg bijzonder. Haal je het boek uit zijn opbergcassette, merk je dat het een boek in harmonicavorm is waarvan de pagina's zich tot één lange strook ontplooiën. Je kan het boek in twee richtingen openen (en lezen). Vandaar komt ook de dubbele titel: *Als ik dit boek open... / Open dit boek niet!*

Lees je het boek in de ene richting, dan toont het een lange strook met enge, griezelige figuren. Op de 'aangenamere' achterkant vertelt een kind dan weer over geuren, telkens gekoppeld aan een gezellige thuissituatie. De illustraties zijn kleurrijk, paginavullend en ze vloeien in elkaar over. Bij de illustraties staat een korte tekst.

Zowel vormgeving als inhoud nodigen kinderen uit om het verhaal op tal van manieren te verkennen.

Opmerking vooraf

Kinderen die Arabisch kennen, neem je vooraf apart. Beschouw ze als je bondgenoot! Kinderen die enkel vertrouwd zijn met het Latijnse alfabet, zullen het moeilijker hebben met dit boek.

Aanzet

Plaats de kinderen in een kring zodat ze elkaar tijdens het gesprek kunnen zien. Verpak vooraf het boek en geef het door. Vraag wat er in het pakje zit. Nadat iedereen heeft gevoeld, geef je de kinderen de kans om te reageren. Verklap nog niet of ze goed of fout hebben geraden, maar nodig ze uit om hun antwoord zo goed mogelijk te motiveren. Het is de bedoeling dat er zoveel mogelijk eigenschappen van een boek aan bod komen.

Haal het boek vervolgens uit het pak en laat het opnieuw rondgaan. Laat de kinderen nu beargumenteren waarom dit een boek is (of zou kunnen zijn). Laat een kind het boek openen en laat de hele klas even experimenteren. Vestig nog geen aandacht op de inhoud, maar blijf stilstaan bij de vormgeving.

Vergelijk dit boek met een ander, ‘vertrouwd’ boek. Schenk aandacht aan de informatie die bij de meeste boeken te vinden is op de cover, de achterflap, de rug en de titelpagina. Vinden ze die informatie ook terug bij dit boek? Sta stil bij de manier waarop je een boek opendoet en de manier waarop je pagina’s omslaat. Je kan besluiten dat dit boek, in harmonicavorm (ook wel ‘leporello’ genoemd), wel heel bijzonder is vormgegeven.

Nederlands – 2 Spreken – 2.3, 2.10

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.2, 1.3

Verwerkingsactiviteiten

(Niet) openen?

Kopieer beide covers van het boek. Laat de kinderen ze in groepjes vergelijken. Kunnen ze lezen wat er staat? Kunnen ze vermoeden waar de tekens voor staan? Wie Arabisch verstaat, mag voorlopig niets verklappen.

Na de eerdere vergelijking met een ander boek (zie: Aanzet) kunnen ze naast de titel wellicht ook de auteur en de illustrator herkennen. Licht toe dat dit boek twee verhalen vertelt, en noteer de Nederlandse titels op het bord. Laat de groepjes uitzoeken welke titel bij welke cover hoort: *Als ik dit boek open...* en *Open dit boek niet!* De illustraties kunnen helpen.

In een nabespreking vertellen ze hoe ze tewerk gingen. Vinden ze het Arabisch voor ‘boek’ terug in beide titels? Wie Arabisch kent, mag controleren en bevestigen.

Nederlands – 2 Spreken – 2.3, 2.10

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.2, 1.3

Tekeningen ‘lezen’

Bezorg elk groepje een kopie van de afzonderlijke pagina’s van één van de beide verhalen. Hussel de pagina’s door elkaar. Vraag de kinderen om de pagina’s in de juiste volgorde te leggen. Dat is een vrij makkelijke klus omdat de illustraties in elkaar overlopen.

Lees daarna het verhaal voor en laat de groepjes meevolgen op de illustraties en de bijbehorende tekst die voor hen ligt. Wat merken ze voor bijzonders op? Als ze willen meevolgen, moeten ze van rechts naar links lezen (en kijken), in plaats van andersom, zoals ze het gewend zijn. Arabischsprekende kinderen mogen de Arabische schrijf- en leesrichting toelichten. Zij vertellen ook hoe het komt dat de Arabische tekst netjes is uitgelijnd tegen de rechterkantlijn, en niet tegen de linkerkantlijn zoals we dat in het Nederlands gewend zijn.

Na afloop laat je de Arabischsprekende kinderen in je klas de tekst voorlezen. Heb je er geen in de klas? Dan kan je het audiofragment van de O Mundo-website gebruiken.

Nederlands – 3 Lezen – 3.5

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.4

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

Achterflap

Zien de kinderen het verband tussen de beide titels en het bijbehorende verhaal? Hebben ze een voorkeur voor één van de beide verhalen? Het boek heeft twee covers en geen achterflap. Schenk aan de hand van andere voorbeelden aandacht aan de functie van een achterflap. Wat is daarop terug

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

---

te vinden? Laat ze een achterflap voor één van beide verhalen uit dit boek bedenken. Een achterflap moet enthousiasmerend werken. Ze moeten er dus rekening mee houden dat hun tekst lezers zin moet doen krijgen om het boek te lezen. Hun tekst moet ook vertellen waarover het verhaal gaat, zonder het volledig prijs te geven.

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.3

Nederlands – 5 Strategieën – 5.1, 5.2, 5.3

Voorlezen

Beluister samen het O Mundo-audiofragment bij dit boek, als je dat al niet eerder deed. Daarin leest een moedertaalspreker het verhaal voor. Kinderen die Arabisch spreken laat je vertellen waar die taal gesproken wordt. Het gaat om onder meer deze landen: Marokko, Algerije, Tunesië, Libië, Egypte, Soedan, Libanon, de Palestijnse gebieden, Saoedi-Arabië, de Verenigde Arabische Emiraten, Jordanië, Syrië, Irak, Oman, Jemen, Bahrein en Qatar.

Laat de verhalen één per één horen. Welk verhaal wordt er voorgelezen, denken ze?

Laat de beide verhalen beluisteren: *Als ik dit boek open...* en *Open dit boek niet!* Na afloop raden ze welk verhaal wanneer werd voorgelezen. Dat kunnen ze afleiden uit de toon.

Arabischspreekende kinderen in de klas? Laat hen het verhaal voorlezen (als je dat niet al eerder deed). Hoe klinkt Arabisch? Hoe zouden ze het verschil in toon en klanken (met het Nederlands of met hun moedertaal) omschrijven?

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

En verder

Ik ruik...

“Als ik dit boek open ruik ik de geur van mijn huis. Nergens ter wereld is die geur hetzelfde als thuis.” Herkennen de kinderen zich in dit citaat? Heeft hun huis ook een geur? Kunnen ze die beschrijven? Weten ze waar die vandaan komt? Is er een geur die hen aan huis doet denken? Maakt die geur hen blij of net niet?

De geuren uit dit verhaal zijn herkenbaar voor wie met de Arabische wereld vertrouwd is. Breng enkele van de beschreven geuren mee naar de klas: jasmijn, henna, oranjebloesem, amber en munt. Wie vindt welke geur lekker? Kan dat, vinden ze, dat verschillende mensen verschillende geuren lekker vinden?

Vraag de kinderen om samen met hun ouders op zoek te gaan naar een geur waarmee ze vertrouwd zijn. Ze brengen een voorbeeld mee naar de klas. Groepeer ze: geurende groenten, kruid, wierook, geurend fruit, parfum...

Je kan ook een geurentocht in de omgeving van de school organiseren. Laat de kinderen de geuren die ze onderweg opsnuiven benoemen. Ook hier zullen ze merken dat niet iedereen dezelfde geuren waarneemt, en dat niet iedereen van dezelfde geur houdt.

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.1

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1

Proust achterna

Marcel Proust was een Frans schrijver. Veel mensen kennen hem van de ‘madeleine-scène’ uit zijn boek *À la recherche du temps perdu*. De verteller eet een madeleinekoekje dat in thee is gedoopt. De smaak, die hij lang niet geproefd heeft, activeert zijn geheugen en langzaam komen alle herinneringen aan zijn jeugd naar boven...

Laat de kinderen de Proust in zichzelf ontdekken. Ze zoeken naar geuren die ze lekker vinden omdat er voor hen een prettige herinnering aan die geur is gekoppeld – ook in het boek worden de geuren gekoppeld aan aangename situaties. Ze maken er een tekening van en schrijven er, zoals in het boek, twee korte verklarende zinnen bij. Bundel de tekeningen en stel zo een eigen ‘geuren-herinneringen-boekje’ samen.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.6

Nederlands – 4 Schrijven – 4.4

Tegenstellingen

Als ik dit boek open... verbindt geuren uit het eigen huis met aangename herinneringen. *Open dit boek niet!* focust op de angst voor vreemde wezens, heksen, monsters... De verhalen lijken elkaars tegengestelde. Focus daarom op het thema ‘Tegengesteld’. Vertrek van de vraag ‘Hoe kan iets zijn?’ waarop de kinderen telkens met een adjectief moeten antwoorden. Bijv.: ‘hard’ (met tegenstelling ‘zacht’), ‘luid’ (met tegenstelling ‘stil’), ‘mooi’ (met tegenstelling ‘lelijk’). Een erg leuk versje dat anderstalige nieuwkomers speels laat kennismaken met tegengestelde adjectieven in het Nederlands is “Versje dat niet af is” van Joke van Leeuwen. De tekst vind je hier: <http://blog-mait.blogspot.be/2012/05/versje-dat-niet-af-is.html>. Lees het regelmatig voor. De kinderen vullen de tekst aan. Je kan de woorden ook visualiseren. Toon de prenten en laat de kinderen de woorden alweer zelf aanvullen.

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.5